

**Evrensel Temel Gelir Deneyi ve Projelerinin Değerlendirilmesine
Teorik Bir Bakış**

*A Theoretical Analysis to the Evaluation of Universal Basic Income
Projects and Experiments*

Dr. Öğr. Üyesi Hikmet Gülçin BEKEN

Gümüşhane Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İktisat Bölümü

İktisadi Gelişim ve Uluslararası İktisat ABD

Gümüşhane University

Faculty of Economics and Administrative Sciences

Department of Economics

Economic Development and International Economics Department

hgulcin.beken@gumushane.edu.tr

Temmuz 2021, Cilt 12, Sayı 2, Sayfa: 154-185

July 2021, Volume 12, Number 2, Page: 154-185

P-ISSN: 2146-0000

E-ISSN: 2146-7854

©2010-2021

www.dergipark.org.tr/cider

İMTİYAZ SAHİBİ / OWNER OF THE JOURNAL

Kenan YAVUZ
(ÇASGEM Adına / On Behalf of the ÇASGEM)

EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

Dr. Elif ÇELİK

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSOCIATE EDITOR

Dr. Berna YAZAR ASLAN
Esra TAŞÇI

TARANDIĞIMIZ İNDEKSLER / INDEXES

ECONLI T - USA
CABELL'S DIRECTORIES - USA
ASOS İNDEKS - TR
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL - PL
KWS NET LABOUR JOURNALS INDEX - USA

YAYIN TÜRÜ / TYPE of PUBLICATION

PERIODICAL - ULUSLARARASI SÜRELİ YAYIN
YAYIN ARALIĞI / FREQUENCY of PUBLICATION
6 AYLIK - TWICE A YEAR
DİLİ / LANGUAGE
TÜRKÇE ve İNGİLİZCE - TURKISH and ENGLISH

PRINT ISSN

2146 - 0000

E - ISSN

2146 - 7854

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Mustafa Necmi İLHAN – Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem ÇAKIR – Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Merve ÖZAYDIN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Nergis DAMA – Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Elif ÇELİK – ÇASGEM

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU / INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Yener ALTUNBAŞ *Bangor University - UK*
Prof. Dr. Mehmet DEMİRBAĞ *University of Sheffield – UK*
Prof. Dr. Shahrokh Waleck DALPOUR *University of Maine – USA*
Prof. Dr. Tayo FASOYIN *Cornell University - USA*
Prof. Dr. Paul Leonard GALLINA *Université Bishop's University – CA*
Prof. Dr. Douglas L. KRUSE *Rutgers, The State University of New Jersey - USA*
Prof. Dr. Özay MEHMET *University of Carleton - CA*
Prof. Dr. Theo NICHOLS *University of Cardiff - UK*
Prof. Dr. Mustafa ÖZBİLGİN *Brunel University - UK*
Prof. Dr. Yıldırım YILDIRIM *Syracuse University - USA*
Doç. Dr. Kevin FARNSWORTH *University of Sheffield - UK*
Doç. Dr. Alper KARA *University of Hull - UK*
Dr. Sürhan ÇAM *University of Cardiff - UK*

ULUSAL DANIŞMA KURULU / NATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR Türkiye Bilimler Akademisi
Prof. Dr. Cihangir AKIN Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf ALPER Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Onur Ender ASLAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim AYDINLI Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa AYKAÇ Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet BARCA Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Aydın BAŞBUĞ İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Eyüp BEDİR YÖK
Prof. Dr. Vedat BİLGİN Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Prof. Dr. Erdal ÇELİK YÖK
Prof. Dr. Toker DERELİ Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. E. Murat ENGİN Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent ERDEM Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Halis Yunus ERSÖZ Gençlik ve Spor Bakanlığı
Prof. Dr. Seyfettin GÜRSEL Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Nükhet HOTAR Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Aşkın KESER Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Tamer KOÇEL İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Dr. Metin KUTAL Gedik Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan MAHİROĞULLARI Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet MAKAL Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU Çankaya Üniversitesi
Prof. Dr. Sedat MURAT Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR Bandırma Onyedinci Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet SELAMOĞLU Fenerbahçe Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. İnsan TUNALI Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih UŞAN Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Cavide Bedia UYARGİL İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Recep VARÇIN Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Erinç YELDAN İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr. Kemalettin AYDIN Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. Yücel UYANIK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Erdiñ YAZICI Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ Pamukkale Üniversitesi
Dr. Gökçe OK İçişleri Bakanlığı

**Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazar(lar)ına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.**

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.*

Evrensel Temel Gelir Deneyi ve Projelerinin Değerlendirilmesine Teorik Bir Bakış

A Theoretical Analysis to the Evaluation of Universal Basic Income Projects and Experiments

Hikmet Gülçin Beken¹

Öz

Evrensel temel gelir, bireylere koşulsuz, sürekli ve düzenli şekilde ödenen nakit desteği ifade etmektedir. Evrensel temel gelirin uygulanmasına yönelik en önemli endişe nasıl finanse edileceğine ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır. Pek çok ülke evrensel temel gelir projelerini belirli dönemler için hayata geçirmekte ve işgücü piyasaları başta olmak üzere yoksulluk ve eşitsizlik üzerindeki etkisini ölçmeye çalışmaktadır. İsviçre’de yapılan referandum ile reddedilen temel gelir kendisine İran, Alaska, Kanada ve Finlandiya gibi örneklendirilebilecek ülkelerde ve eyaletlerde uygulama alanı bulmuştur. İçinde bulunulan Covid-19 pandemisi ile mücadele süreci de temel gelirin uygulanmasına yönelik talepleri yeniden gündeme getirmiştir. Bireylerin harcama alışkanlıklarından, işgücüne katılım oranlarına ve beşerî sermaye oluşumuna kadar pek çok alanı etkileyici sonuçlarla karşılaşmaktadır. Çalışmada bu ülkelerde ve eyaletlerde uygulanan temel gelirin özelliklerine ve sosyo-ekonomik anlamda ortaya çıkardığı sonuçlara yer vermeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Evrensel temel gelir projeleri, işgücü piyasaları, refah devleti

Abstract

Universal basic income signifies unconditional, regular and permanent cash transfers to the individuals. The main criticism to practice a basic income scheme is about the financing mechanism. Some countries have implemented basic income schemes for a given period and tried to measure its effect on poverty, inequality, and other socio-economic variables. Although, a trial of universal basic income was rejected in Switzerland, it was adopted in Iran, Alaska, Canada and Finland. The fight against Covid-19 pandemic has brought the debates about implementing basic income plans whether it can be used as a coping mechanism or not. The effect of this cash money ranges from individual consumption patterns to labour force participation and improvement on human capital. In this study, the characteristics of these implemented basic income projects and the outcomes in socio-economic field will be evaluated.

Key Words: Universal basic income projects, labour markets, welfare states

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, İktisadi Gelişim ve Uluslararası İktisat ABD, hgulcin.beken@gumushane.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1664-456X

Başvuru Tarihi:31.12.2020
Yayına Kabul Tarihi:02.09.2021

GİRİŞ

Pandeminin yarattığı ekonomik sorunlardan çıkışı destekleyecek bir politika önerisi olarak sunulan temel gelir yaklaşımı daha önceki yıllarda da gündeme gelerek küçük ve orta ölçekli projeler şeklinde kendisine uygulama alanı bulmuştur. Pandeminin de gösterdiği gibi temel gelir aslında sıklıkla kriz yaşanan kapitalist sistemde ekonomik güvencenin sağlanması ve çalışmanın yeniden tasarlanması sürecinde ihtiyaç duyulan bir destek olarak kabul edilebilmektedir.

Günümüz refah devletleri ele alındığında genellikle sosyal sigorta ve ihtiyaç tespitine dayalı sosyal desteklerin yaşam boyu ortaya çıkan risklere karşı bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak küreselleşme, teknoloji, değişen çalışma ve yaşam koşulları nedeniyle artık yeni ve farklılaşan risklerin etkisi belirleyici olmaktadır. Yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılmasında bu araçlar yerini ağırlıklı olarak nakit transferlerin tercih edilmesine bırakmaktadır (Standing, 2008). Sosyo-ekonomik koşulların ortaya çıkardığı değişimler ve riskler karşısında ekonomik güvencesizliklerle mücadelede yeni araçlara ve politikalara duyulan ihtiyacın bir sonucu olarak nakit transferlerin tercih edildikleri görülmektedir.

Nakit transferler bir risk karşısında yoksullara nakit şeklinde verilen destekleri ifade eder. Sosyal yardımlar, nakit benzeri vergi destekleri ve özel transferler şeklinde uygulanabilir. Nakit transferler onu uygulayanlar açısından fiyat yapısını bozmaması, kriz anlarında otomatik stabilizatör etkisi göstermesi ve aynı yardımlara kıyasla maliyetinin² daha düşük olması vb. avantajlara sahiptir. Bu transferlerden yararlananlar açısından refahlarını arttıracak seçimleri yapma konusunda özgür olma ve daha az utanç/damgalanma vb. hissi ortaya çıkarması nedeniyle tercih edilmektedir (Blomquist ve Mackintosh, 2003).

Nakit gelir destekleri evrensel, hedeflenmiş, seçici, koşullu ya da bunların çeşitli kombinasyonları şeklinde uygulanabilir. Nakit gelir destek planları arasında gıda yardımı, gıda kuponları, koşullu nakit destekler, acil ve kalkınma amaçlı nakit transferler, okula katılım ve çocuk yardımı destekleri yer alabilmektedir (Standing, 2008).

Koşullu nakit transferler, bireylerin/hanelerin yoksulluktan çıkmasına yönelik destekleri birtakım koşullar (genellikle eğitim, sağlık alanlarında ve uzun vadede beşerî sermayeyi geliştirmeye yönelik) altında vermektedir. Bu destekler, programların etkinliği (toplumsal cinsiyet odaklılık, harcama kararının bireye/haneye bırakılması, yoksulları kapsamaya daha uygun olması) ve etkili olma düzeyi (her koşulda gerekli sosyal korumanın sağlanması, bireyi kendi hayatı hakkında karar alma sorumluluğu ile güçlendirmesi) açısından önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Ayala Consulting, 2003).

Evrensel temel gelirin sıklıkla gündeme gelmesinin en önemli nedeni yaşanan teknolojik değişimin dönüştürücü doğası nedeniyle işgücünün karşılaşacağı sorunlara yönelik bir

² Temel gelirin maliyeti nasıl bir kapsamla uygulandığına bağlı olarak farklılık gösterecektir. Tam temel gelir uygulaması, kısmi temel gelire göre bireylerin yaşamlarını sürdürmelerini sağlayacak görece daha yüksek ve mevcut diğer koşullu desteklerin yerini alabilecek bir düzeyi ifade eder. Kısmi temel gelir uygulamasına mevcut refah planları ve ihtiyaç tespitine dayalı programlarla birlikte yer verilebilir. "Tam" versiyonunun, vergi muafiyetlerinin ve mevcut desteklerin çoğunun ya da tamamının yerini alması beklenmektedir (Lee, 2020; Bennett, 2017).

çözüm olarak görülmesidir. Teknolojik gelişme ile gelen artan otomasyon ve robotlaşma süreci aslında işleri ve becerileri dönüştürmektedir. Bu nedenle modern refah devletlerinin bu alanlara yönelik politikalarını nasıl şekillendirecekleri giderek önem kazanmaktadır (Dermont ve Weisstanner, 2020).

Teknolojik gelişme ve değişim insanlık tarihi boyunca hep ortaya çıkmıştır ve genellikle en belirleyici etkisi istihdamda yaşanan yapısal değişimler olmuştur. Bu nedenle, Bolognino (2020) ve Santens³ (2017) otomasyon, uzaktan çalışma ve öğrenme, "gig ekonomi"⁴ koşullarına karşı evrensel temel geliri tüm bu koşulların ortaya çıkardığı olumsuz işgücü piyasası koşullarına karşı koruyucu olarak görürken; teknolojik değişimin ortaya çıkardıklarını tanzim etme mekanizması olarak evrensel temel gelire başvurulamayacağı görüşü ise Schneider (2017) ve Meyer (2017) tarafından iddia edilmektedir.

Teknolojik gelişimin beraberinde getirdiği robotlaşma ve otomasyon noktasında endişe verici olan unsur gelirdeki artışın küçük bir kesimin elinde toplanırken; geride kalan büyük çoğunluğun yoksulluğudur. Görüldüğü gibi buradaki temel sorun gelirin yeniden dağıtılmasına ilişkindir. Tüm bu endişeler, yeni teknolojilere uyum gösteremeyen ve bu nedenle sistem içerisinde istihdamda kalamayanların yaşamlarını nasıl insana yakışır şekilde sürdürecekleri hakkındadır (Hoynes ve Rothstein, 2019).

Teknolojik değişimin çalışma ilişkilerini etkileme derecesi ve düzeyi evrensel temel gelire duyulan ihtiyacı arttırmaktadır. Ancak bu noktada otomasyon ve a-tipik çalışma koşullarının varlığı kadar diğer faktörler arasında sayılabilecek eşitsizlik ve yoksulluğun etkisi de unutulmamalıdır (UNESCAP, 2018). Tüm bu faktörlerin etkisi aslında çalışmabakım-aile arasındaki dengenin de değişmesi ve dönüşmesi anlamını taşımaktadır. Mevcut sosyal güvenlik sistemleri ve sosyal transferler ele alındığında, bunların bahsedilen meydan okuyucu faktörlere bir çözüm sunabilme kapasitesinin yetersiz kalması ya da yeterli hızda cevap verememesi evrensel temel gelire ilişkin tercihleri gündeme getirmektedir.

Ulusal ya da küresel düzeyde evrensel gelirin uygulanmasına yönelik taleplerin arkasında temel gelirin savunduğu/temsili ettiği değerler (insan onuru/saygınlığının önceliklenmesi, bireysel özgürlükler, kaynakların ve servetin daha adil dağılımı ve doğanın/çevrenin korunmasına katkı sağlamak) ve sağladığı sosyo-ekonomik avantajlar (ücretli emek lehine gelir dağılımı ve gelirden iyileşme, iş stresinin azalması

³ Santens (2017) çalışmasına göre evrensel temel gelir sadece teknolojik işsizlik problemine yönelik bir çözüm olarak kalmamakta aynı zamanda toplumsal zenginliğin yaratılması ve paylaşılmasına da katkıda bulunmaktadır.

⁴ "Gig ekonomi", genellikle dijital platformlarda ya da onlar aracılığıyla ortaya çıkan esnek, kısa süreli, bağımsız sözleşmeler temelli işlerle ifade edilebilecek bir işgücü piyasası anlamına gelmektedir. Sunduğu esneklik ve özerklik üzerinden değerlendirilmesine rağmen en önemli dezavantajı formel istihdamın sağladığı güvence ağlarının kapsamı dışında kalmasıdır. Geleneksel kabul edilen işlerin "gig ekonomiyeye" doğru kayma göstermesi hem üretim ilişkileri hem de işçi-işveren arasındaki güç ilişkilerinin yeniden şekillenmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu tarz işlerin varlığı ve yayılımı; geleneksel sosyal güvenlik sistemleri, gelir dağılımı ve çalışma ilişkileri açısından yaşanan değişimlerin ve sorunların kaynağında yer almaktadır (Warren, 2021; Bolognino, 2020; Woodcock ve Graham, 2020; Healy vd, 2017).

vb.) ön plana çıkarılmaktadır (Global Basic Income Foundation, <http://www.globalincome.org/English/Global-Basic-Income.html>).

Evrensel temel gelir, herhangi bir koşula (ödeneği almak için çalışma teklifini kabul etmek zorunda kalmamak) ve ihtiyaç tespiti testine tabii olmaması, hanehalkının durumuna göre alacağı destek düzeyinin belirlenmemesi ve toplumun tüm üyelerine eşit ödemeler yapılması şeklinde düzenlenmektedir. Bununla birlikte, koşulsuz temel gelir genellikle mevcut koşullu transferlerin tam ikamesi olarak önerilmemektedir. Koşulsuz geliri destekleyecek biçimde devletin finanse ettiği diğer sosyal destek planları da sürdürülebilmektedir. Bu noktada temel ihtiyaçları karşılayacak bir düzeyde olup-olmadığı önemlidir (Van Parijs, 1995; Hoynes ve Rothstein, 2019).

Evrensel temel gelir herkese hiçbir koşul olmadan, düzenli olarak yapılan nakit ödemeyi ifade etmektedir. Evrenselliğinin savunulmasında öne sürülen nedenler; sosyal yardımlara hak kazanmada uygunluk kriterleri nedeniyle bireylerin sistem dışında bırakılmayacak olması, damgalanma etkisi yaratmaması ve işlem maliyetlerini azaltmasıdır. Ayrıca, insanların sahip oldukları becerileri üzerinden toplumlarına katılmalarına olanak vermekte ve daha insani bir toplumun ortaya çıkmasına da yardımcı olmaktadır (Gentilini, Grosh, Rigolini ve Yemtsov, 2020:5; Flassbeck, 2017).

Evrensel temel gelirin uygulanmasına yönelik tartışmaların temelinde her koşulda nasıl finanse edileceği konusu gelmektedir. Yüksek bir evrensel temel gelir düzeyi yüksek vergi oranları anlamına gelmektedir. Yüksek vergi oranlarının da çalışmaktan caydırıcı⁵ ve gelirler üzerinde negatif etkisi bulunmaktadır. Burada evrensel temel gelirin oluşturulduğu geçimlik düzeyin ne olduğu tartışmaya açıktır ve genellikle de politik şekilde belirlendiği hatırlanmalıdır (Straubhaar, 2017).

Çalışmaya ve iş aramaya yönelik motivasyonu azaltması (çalışmaktan caydırıcılık) gibi işgücü piyasasına ilişkin endişeler yanında enflasyon yaratabilmesi, finansmanın maliyetli olması, yoksul ülkelere zengin ülkelere doğru göç hareketlerini arttırabilmesi ve bireylerin tüketim davranışları üzerindeki etkisi açısından genellikle evrensel temel gelir uygulamalarına itirazlar yöneltilmektedir. Nasıl finanse edildiği özellikle ekonomik faaliyetler ve gelirin yeniden dağılımı üzerinde doğrudan bir etki yaratabilecek olması nedeniyle önem kazanmaktadır (UNESCAP, 2018; <https://www.givedirectly.org/basic-income/>; Raventos, 2007).

Evrensel temel gelir her bir bireye gelirinden bağımsız olarak sabit miktarda bir transfer yapılmasını içerir. Bu yönüyle toplumdaki yoksulları⁶ belirlemeye çalışmak yerine doğrudan herkese yapılan transferler kullanılır. Zengin ya da fakir herkese verildiği için artan oranlı ya da oransal vergileme ile finanse edilmesi durumunda bile yoksullar yönünden daha düzgün bir yeniden dağılımın ortaya çıkmasını sağlayabilecektir (Hanna ve Olken, 2018). Temel gelirin arzu edilen dağılımsal sonuçları ortaya

⁵ Temel gelir programlarının çalışmaktan caydırıcı bir etki ortaya çıkarmadığı hatta bazı yerlerde çalışmaya ilişkin fırsatları genişlettiği görülmektedir. Genel bir sonuca ulaşma noktasında temel gelirin düzeyi ve kapsamı, programların uygulanma süresinin ortaya çıkardığı zaman kısıtı etkisi vb. faktörler dikkate alınarak yorum yapılmalıdır (Gilbert vd, 2018).

⁶ Evrensel temel gelir hem minimum yaşam standardına sahip olabilmek için çalışmanın bir zorunluluk olmaktan çıkması hem de özellikle yoksul gruplar için onların eğitim, sağlık vb. alanlara erişiminin kolaylaşması/artması işlevini de görmektedir. Böylece yoksulluğun kaynağı olabilecek faktörlerle mücadelede temel gelirin varlığı, erişilebilirlikte ve sosyal politikanın etkinliğinde artışa yol açacaktır (Adaman vd., 2021).

çıkarabilmesi aslında onun finansman⁷ şekline bağlı olmakta ve onu doğrudan etkilemektedir.

Uzun dönemde evrensel temel gelir uygulamasını doğru bulmayan Boessenkool (2020a)'a göre COVID-19 ile özellikle ekonomi ve sağlık alanında ortaya çıkan sorunları ağırlaştırılan unsur bireylerin çalışmaya ait gelirlerini kaybetmiş olmasıdır. Bu nedenle önerisi kısa vadeli ve geçici bir "Kriz Temel Gelirinin" hayata geçirilmesidir. Bu türde bir temel gelir dolaylı ücret sübvansiyonu gibi işleyerek katılım kolaylığı ile firmalara ve çalışanlara gerekli desteği verecektir (Boessenkool, 2020b). Ancak, normal koşullarda farklı ihtiyaçlara ve yaşam koşullarına sahip insanların aynı şekilde değerlendirilmesi nedeniyle evrensel temel gelir uygulamasının doğru olmadığı iddiasındadır.

Covid-19 ile mücadelede ve Covid-19 sonrası dönemde *evrensel sosyal koruma*⁸ sistemlerinin oluşturulmasının bir yolu olarak temel gelirin uygulanması da tavsiye edilmektedir. Sosyal koruma sistemlerinin kapsayıcılığı ve cömertliği karşılaşılabilecek her türlü krizle mücadelede önemli bir destek mekanizması olarak işlev görebilecektir. Bu da aslında sosyal koruma sistemlerinin hak temelli bir bakış ile oluşturulmasını ve yaşam boyu sürdürülmesini ifade etmektedir ve böylece sadece yoksullara yönelik olan yardımların da ötesine geçilmektedir (UNICEF, 2020). Bu görüşten farklı olarak temel gelir programlarını uygulamak yerine yaşam boyu sosyal korumayı sağlayacak ve kapsamını genişletecek (çocukluk, çalışma yaşı, yaşlılık) şekilde mevcut programlardaki eksikliklerin giderilmesi de önerilmektedir (Freeland, 2020).

Covid-19 pandemisine karşı onun ortaya çıkardığı eşitsizlikleri ve güvencesizlikleri ortadan kaldırmak adına "*Acil Durum Temel Gelir Programı*" önerisi ile de karşılaşılmaktadır. Acilen uygulanabilmesi, en kırılgan gruplara doğrudan ulaşabilmesi ve toplumsal dayanışma amacıyla hareket edilmesi nedeniyle önerilmektedir. Evrensel temel gelirden en önemli farklılığı, doğası gereği geçici bir önlem/araç olarak uygulanmasıdır. Ancak kısa süreli olarak başlatılsa bile orta ve uzun vadeye taşınması da mümkündür (De Wispelaere ve Morales, 2021).

Küresel ısınma, göç hareketliliği ve COVID-19 gibi salgınların sağlık alanında ortaya çıkardığı zorluklar, "küresel evrensel temel gelir" uygulanması önerisini de gündeme getirmiştir. Böylesi bir mekanizma, bir yanıyla insani kalkınmayı ve diğer yanıyla da sosyo-ekonomik alanda işbirliğinin desteklenmesini sağlayacaktır. Küresel ölçekte bir

⁷ Avrupa Birliği düzeyinde bakıldığında temel gelirin ekonomik kriz sonrasında toplam talebi destekleyici ve krizin sosyal etkilerini azaltmaya yardımcı olarak uzun dönemdeki istikrara katkıda bulunacağı söylenmektedir. Ancak temel gelirin düzeyine bağlı olarak daha yüksek bir bütçe gelirine ihtiyaç duyulacak olması ve bunun da aslında politik olarak kabul edilebilir bir yeniden dağılımı işaret etmesi gerektiği düşünülürse, birlik içerisindeki merkez-çevre/zengin-fakir ülkeler açısından maliyetinin farklılık göstereceği de unutulmamalıdır (Mencinger, 2015).

⁸ Evrensel temel gelir uygulamalarına hak temelli bir bakış açısı üzerinden bakılıp bakılmayacağı noktası sosyal koruma programları/planları için de sorgulanmaktadır. Vatandaşlık ya da yardımseverlik paradigmalarından hangisine göre sosyal korumanın hayata geçirildiği aslında sistemin kapsayıcılığı, finansmanı, sağladığı avantajlar ve taşıdığı dezavantajlar üzerinde etkili olacaktır. "İnsan hakları" temelli bir yaklaşımın, uluslararası düzeyde insan haklarına ilişkin standartların korunması ve kuvvetlendirilmesi önceliği ile uygulanan sosyal koruma sistemlerinin gelirin yeniden dağılımına olan etkisi; yoksulluk ve eşitsizlikle mücadeleyi ve toplumsal içerilmeyi destekleyici olacaktır (Kidd, 2017; UNRISD, 2016).

temel gelirin finanse edilebilmesi için de küresel sermaye vergisi, karbon vergisi⁹ ve Tobin vergisinin uygulanması sonucunda artan oranlı vergileme ve sabit oranlı transferler ile istenilen etkinliğe ulaşılacağı vurgulanmaktadır (Grimalda vd., 2020; Michel, 2008).

GTI Forum (2020) ise tam tersine evrensel temel gelirin pandemiden kaynaklı kısa vadeli bir çözüm aracı olarak görülmeğe çok uzun vadeli yoksulluk¹⁰ ve eşitsizlikle, iklim değişikliği gibi sorunlarla mücadele aracı olarak kullanılabileceği vurgusundadır. İhtiyaç tespitine dayalı idari maliyetleri ortadan kaldırması, eğitim-sağlık vb. alanlardaki iyileşmeler sonucunda buralara yönelik harcamaların azalması, mevcut vergileme ve harcama yapısının değişecek olması gibi nedenlerle temel gelirin iddia edildiği kadar maliyetli olmayacağı iddiasındadır.

Temel gelirin "*hak-temelli*" bir bakış açısı (insan hakkı ve sosyal hak) üzerinden değerlendirilmesi de mümkündür. İnsan hakkı perspektifinden çalışma, sosyal güvence, insan onuruna yakışır bir gelir/yaşam düzeyine sahip olma hakkından; dağılımsal adaletin sağlanmasına ve bu alanda devletin sorumluluklarına kadar uzanan bir bağlamda ele alınabilir. Böylesi bir yaklaşım tıpkı iktisadi kalkınma ve sosyal korumaya ilişkin politika ve mekanizmaların insan hakkı temelinde şekillendirilmesine benzer bir vurgunun yapılması anlamına gelmektedir (Alston, 2017; Ladd, 2017; May, 2017).

Hak temelli bir bakış açısı ile yapılan değerlendirmeler aslında örtük olarak devletin tanınması gereken ihtiyaçlar kavramına da vurgu yapmaktadır. Yani, devlet-birey-piyasa ekseninde devletin sorumlulukları, bahsedilen hakların doğru bir şekilde tanımlanması ve meşrulaştırılması konuları ön plana çıkmaktadır. Bu noktada temel gelirin bir hak olarak kurumsallaştırılması ya da yasal bir hak olduğu iddiası üzerinden yapılan farklı değerlendirmelerle karşılaşmak mümkündür (DeWispelaere ve Morales, 2016).

İnsan hakları kapsamı içerisinde yer alan hakların sağlanması noktasında devletlerin yükümlülüklerini gerçekleştirip-gerçekleştirmediklerini anlamak için temel gelir yol gösterici olabilir. Temel gelirin hak temelli bir bakış açısı ile uygulanması bireylerin tüm haklarının korunabileceği sosyal koruma sisteminin (sosyal güvenlik hakkı, konut, beslenme vb.) bir parçası olarak da gerçekleştirilebilir. Bu da ancak temel gelirin ekonomik ve sosyal tüm hakları kapsayacak bir düzeyde oluşturulması ile mümkündür (Alston, 2017; Ladd 2017; Sano, 2020).

İnsan hakkı olarak temel gelirin benimsenmesi aslında bireyin güçlendirilmesi, riskler ve eşitsizliklerle daha etkin mücadele edilmesi, kültürel, ekonomik ve sosyal kırılmalıkların azaltılması, hayırseverlik bakış açısından haklar ve yetkilere doğru bir geçişin benimsenmesi ve özellikle devletin de bu yükümlülüklerin bir parçası olarak sürecin içerisinde yer alması anlamına gelmesi nedeniyle önemlidir (Sepúlveda ve Nyst, 2012).

İnsan hakkı bakış açısı üzerinden hareket edildiğinde bazı noktalara özellikle dikkat edilmelidir. Bunlar; özel ihtiyaçları olan bireyler için bu evrensel nitelikteki desteklerin

⁹ Temel gelirle birlikte her türlü eko-verginin birlikte uygulanması sosyal ve ekolojik problemlerin eş zamanlı çözümünü desteklediği gibi sürdürülebilirliğe de önemli katkı yapacaktır (<http://www.globalincome.org/English/Global-Basic-Income.html>). Bu yönüyle özellikle sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ve sürecine yapabileceği katkı açısından anlamlıdır.

¹⁰ Evrensel temel gelirin yoksullukla mücadele aracı olarak kullanımı noktasında yoksullara yönelik mevcut olan diğer sosyal destek programlarıyla temel gelirin karşılaştırılması üzerinden bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (Ghatak ve Maniquet, 2019).

düşük düzeyde kalabilmesi, bu parasal desteğin doğru kullanılamaması, insan haklarının iyileştirilmesini yeteri kadar destekleyememesi ve politik süreçlere katılımdan uzaklaşmaya sebep olabilmesidir. Temel gelir, bazı alanlardaki insan haklarını güçlendirirken bazılarının geri planda kalmasına da neden olabilir (Solorzano, 2018a ve 2018b).

Temel gelirin "evrenselliği" onu tanımlayan en önemli unsur olarak kabul ediliyorsa, özellikle insan hakkı bakış açısı bağlamından göçmenlerin¹¹ kapsam dışı bırakılması (temel geliri alma hakkının dışında tutulması) meşru olmayacaktır (Boso vd.,2006). Bu nokta aslında göçmen ve mülteci¹² hareketleri bağlamında bu sürecin nasıl yönetildiği ve hangi politikaların uygulandığı (sosyal politika bağlamında hangi derecede kapsandıkları ve içerildikleri) üzerinden ele alınmalıdır. Kırılgan olarak görülebilecek böylesi bir grubun toplumsal anlamda içerilmesi noktasında temel gelir gerekli minimum yaşam standardının sağlanmasını destekleyicidir.

Çalışma¹³ hakkı ve gelir hakkı kavramlarının birbiri ile olan ilişki ve etkileşim düzeyi temel gelir konusundaki kabulleri de şekillendirecektir. Her bir bireye verilen temel gelir hem onun temel ihtiyaçlarını karşılamasına ve karar alım süreçlerine katılmasına hem de bireyin toplumsal tanınırlığına destek olacaktır. Temel gelir bu noktada bireylere işgücü piyasasından bağımsız bir şekilde toplum tarafından tanınma ve kabul edilme olanağı verecektir. Böylece sosyal haklara ulaşılması noktasında piyasaya güven duyulması zorunluluğu ortadan kalkmış olacaktır. O nedenle evrensel temel geliri tartışmak aslında haklar ve güvenceler bağlamında ele alınmalı ve de özellikle sivil ve politik haklar ile sosyal hakların yapısal farklılıkları üzerinden değerlendirilmelidir (Perez, 2012).

Evrensel temel gelirin COVID-19'un ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal sorunlarla, eşitsizliklerle baş etmede, toplumsal gerilimleri ve çatışmaları önleyici bir etkisi bulunacağı söylenmektedir. Evrensel temel gelir, ihtiyaç ve sigorta temelli sosyal programları tamamlayıcı şekilde uygulanmalıdır. Aksi takdirde; sosyal çatışma, hoşnutsuzluklar, kitlesel göçün yönetilememesi gibi finansal maliyetinden daha büyük sorunlarla karşılaşılabilir (Wignaraja ve Horvath, 2020). Politik iktisat açısından evrensel temel gelir mevcut sistemin devam etmesi, mevcut (refah) programlarının ikâme edilmesi ve kaynak dağılımına ilişkin kararlar alınması anlamına gelmektedir. Toplumda farklı çıkarılara ve önceliklere sahip kesimlerin bulunduğu göz önüne

¹¹ COVID-19 ile mücadelede ABD'nin uygulamaya soktuğu "Koronavirüs Ekonomik Önlem Paketi" (CARES ACT), geleneksel bir evrensel temel gelir programına (koşulsuz olması, ihtiyaç tespitinin olmaması, tek seferlik ödeme) benzese de yasadışı göçmenlerin kapsama alınmadığı görülmektedir (Gordon, 2021).

¹² Bu durum özellikle refah devletleri hakkında toplumsal dayanışma ve meşruiyet kavramları bağlamında tartışmalı bir noktayı da ortaya koymaktadır. Hem sosyal desteklerden hem de temel gelir desteğinden yararlanma konusunda vatandaş olmayanların (göçmen, mülteci) ve azınlıkların mevcut kaynakların paylaşımı dışında kalması önemli bir sorun oluşturmaktadır (Bay ve Pedersen, 2006). Burada özellikle evrensel temel gelirin parçası olan *evrensellik*, *koşulsuzluk* ve *bireye* yapılan ödemelerin o toplumun vatandaşlığını kazanma çabası ile uzun vadede yasal olmayan göçmen hareketlerini (Tewari, 2017) ve göç etmeye yönelik saikleri (Löffler, 2021) arttırmayacak olmasına ilişkindir.

¹³ Çalışma (daha az/çok), boş zaman, daha iyi bir yaşam ve temel gelir kavramı arasındaki etkileşime ilişkin olarak Lordoğlu (2020) çalışması incelenebilir.

alınacak olursa burada önemli bir ödünleşimle karşılaşılması kaçınılmazdır (Gentilini, Grosh, Rigolini ve Yemtsov, 2020:10).

Tüm bu faktörler birlikte değerlendirildiğinde temel gelire ilişkin desteklerin arka planında bireylerin toplumsal katılımını güçlendirmek, bireysel özgürlükleri ve kararları destekleyici bir bakış açısıyla temel bir insan hakkı olarak kabul edilmesi vurgusu yer almaktadır. Çalışmada temel gelire ilişkin pilot uygulamaları hayata geçiren ülkelerden İran, Finlandiya, ABD'nin Alaska ve Kanada'nın Ontario eyaletine yer verilmektedir. Bu uygulamaların tam bir koşulsuz evrensel temel gelir özelliği sergileyip-sergilemediği noktasına ve bireylerin refahı üzerindeki etkisine yer verilecektir. Unutulmaması gerekenlerden biri de genel bir sonuca varılabilecek kadar çok sayıda ülkede ve bölgede uygulanmadığı ve kapsamı sınırlı olduğu için bu örnekler üzerinden evrensel temel gelirin bütünüyle reddedilmesinin ya da kabul edilmesinin doğru olmayacağıdır.

1. Temel Geliri Uygulayanların Deneyimlerine Genel Bakış

Temel gelire ilişkin pilot uygulamalar farklı gelir düzeyindeki ülkelerde hayata geçirilmiştir; bu nedenle sadece gelişmekte olan ülkelere özgü olduğu söylenemeyecektir. Ancak, farklı gelişmişlik düzeyindeki ülkeler tarafından uygulanırken, temel motivasyon kaynağının ne olduğu önem kazanmaktadır. Evrensel temel gelire yönelik bir uygulamanın aşağıdan yukarıya mı yoksa tam tersi yönde bir toplumsal taleple mi ortaya çıktığı o toplumdaki kabulü ve yaygınlığı noktasında incelenmesi gereken noktalardan biridir.

Çalışma içerisinde geçen İran, ABD (Alaska), Kanada (Ontario) ve Finlandiya (KELA) örneklerine ait evrensel temel gelir uygulamalarının kapsamı, büyüklüğü ve nitelikleri açısından karşılaştırılması Tablo 1 üzerinden gösterilmektedir. Kenya, Hindistan, Hollanda ve İspanya gibi ülkelerde de evrensel temel gelir pilot uygulamalarına yer verildiği görülmektedir. Çalışmanın bundan sonraki kısmında evrensel temel geliri reddeden İsviçre, pilot projeler uygulayan Kanada, İran, Finlandiya ve Alaska örnekleri üzerinden uygulamadaki farklılıklar ve bulgular değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Tablo 1: Evrensel Temel Gelir Örnekleri/Projeleri Karşılaştırma

Uygulama (yıl)	Koşulsuz	Nakit	Evrensel	Devletçe sağlanan	Kapsam	Sıklık/ Büyüklük	Kapsanan (kişi, nüfus)
İran (2011)**	✓	✓	✓	✓	Ulusal	40-45\$ (aylık/kişi başı)* ve GSYH'nin %6.5'ine ulaşan transfer büyüklüğü(2011)	Nüfusun %96'si (2011)
(ABD) Alaska	✓	✓	✓	✓	Eyalet	1000-2000 ABD \$/yıllık; yapılan ödeme 1984'de kişisel gelirin %1.7'sine, 2000'de %6,4'ü düzeyine ulaşmıştır.	615.000
Kanada (Manitoba)***	✓	✓		✓	Hane halkı	çeşitli garanti düzeyleri ve marjinal vergi oranları: 3800 Can\$, 0.35; 4800 Can\$, 0.50; 5800 Can\$, 0.75	1300
Finlandiya (KELA)***	✓	✓		✓	İşsizler	560€/aylık	2000

Kaynak: Gentilini, Grosh ve Yemtsov,(2020: 22-23)

*medyan gelirin %29'i, **tam ölçekte uygulanan program, ***pilot proje

Toplumlar ve ülkeler tarafından evrensel temel gelir uygulamalarına destek verilip-verilmediği noktasında, düşük gelirlilerin ya da işgücü piyasasında yüksek riske sahip olanların ve sosyal yardım alanların genellikle evrensel temel gelir uygulamasını destekleyen gruplar olduğu görülmektedir. Kapasitesi daha sınırlı ve daha az cömert olan refah devletlerinde yaşayanlar (Güney, Liberal ve Doğu Avrupa)¹⁴ evrensel temel gelire daha çok destek vermektedir. Cömert refah devletlerinde de özellikle işgücü piyasasında uzun vadeli işsizlik problemi olan Belçika ve Finlandiya gibi ülkelerden gelen destek dikkat çekicidir (Vlandas, 2019). Roosma ve van Oorschot (2020) çalışması da sosyo-ekonomik anlamda daha kırılgan olanların temel gelire destek verme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Bu sonuçlar Standing (2007)'nin de belirttiği gibi ekonomik güvencesizlik yaşayanların evrensel temel gelire verdiği desteğin yüksek olduğu vurgusunu doğrulamaktadır.

Özellikle pandeminin varlığında onunla mücadele etmeye yönelik politikalar ele alındığında, bireylerin evrensel temel gelire ilişkin kabullerinin anlaşılabilmesi adına çeşitli anketler yapılmıştır. Pandemi başında Avrupa çapında uygulanan bir anket

¹⁴ Refah devletinin ekonomik anlamdaki görece başarısı (işsizlik vb. önemli bir makroekonomik göstergedeki performansı) ve yönetimdeki partiler arasındaki siyasi güç farklılıkları, aynı refah modeli içinde yer alan ülkelerin (İskandinav modelindeki Finlandiya ve İsveç gibi) bile temel gelire yönelik desteklerinin düzeyini etkilemiştir (Andersson, 2000). Vlandas (2021), evrensel temel gelirin uygulanmasına yönelik isteğin refah tipolojilerine bağlı olmadığını, görece daha az cömert olan ve sıkı koşulluluk ilkesi taşıyan refah ödeneklerine (örneğin, işsizlik ödemesi) sahip toplumların evrensel temel gelirin uygulanmasını daha yüksek düzeyde talep ettiklerini vurgulamaktadır.

sonucuna göre İngiltere ve AB-27 içerisinde tüm yaş grupları arasında evrensel temel gelirin uygulanmasına yönelik destek %71 düzeyinde gerçekleşmiştir (Ash ve Zimmermann, 2020). Buna ilaveten, İtalya, Portekiz, Almanya İspanya, Polonya ve Fransa'da Kasım 2021'de gerçekleştirilen anket sonuçlarına göre katılımcıların 2/3'ü (%65) temel gelirin hükümetleri tarafından hayata geçirilmesini istedikleri yönünde görüş bildirmiştir (WeMove ve YouGov, 2021).

İsviçre¹⁵, 2016 yılında koşulsuz-evrensel temel gelir uygulamasına ilişkin yaptığı referandumdan hayır sonucu (nüfusun %77'i) çıkan bir ülke örneğidir (Von Elm, 2017). Evrensel temel gelir taraftarlarına göre, evrensel temel gelir kabul edildiğinde özellikle ücretsiz ev işleri ve bakım hizmetlerinin daha değerli hale gelmesi mümkün olabilecektir. Eleştirenlerin temel argümanı ise bu maliyetli politikanın nasıl finanse edileceği konusunun yeteri kadar aydınlatılmamış olmasıdır. Reddedilmesindeki bir diğer etken de evrensel temel gelir kabul edilirse ülkenin taraf olduğu bireylerin serbest dolaşımı anlaşması nedeniyle büyük ölçekli bir göç dalgası ile karşılaşılacağına ilişkin endişedir (Payton, 2016).

İsviçre'de evrensel temel gelire karşıt olan görüşler, kabul edilmesi ile ülkeye düşük işsizlik ve yüksek bir yaşam standardı sağlayan mevcut ekonomik modelden çıkılacağı iddiasında bulunmaktadır. İsviçre ya da diğer ülkeler için sorun sadece refahın nasıl dağıtılacağı olmayıp; aslında yeni teknolojilerin varlığında iş yaratmaya nasıl devam edecekleri olmaktadır (Minder, 2016). İsviçre'de evrensel temel gelire karşı çıkılmasının nedeni; bu uygulamanın pahalı olması, ekonomiyi sürdürülemez bir kamu finansmanı ve toplumu da herhangi bir amacı olmayan insanlarla baş başa bırakması olarak özetlenebilir (Olten, 2016).

Brezilya, anayasasında *Vatandaşlık Temel Geliri*¹⁶ (citizen's basic income) hakkına yer veren dünyadaki ilk ülke örneği olarak bu çalışmada kendine yer bulmaktadır. Bu düzenlemeyle Brezilya'da yaşayan tüm insanlar (beş yıl ve üzeri sürede ülkede ikamet eden yabancılar da dahil) için temel gelirin aşamalı bir şekilde uygulanması çağrısında bulunmaktadır (Global Basic Income Foundation, 2012). Bu düzenlemeye göre, yerleşikler ve beş yıldan beri ülkede ikamet eden yabancılar ekonomik ve sosyal koşulları ne olursa olsun *Vatandaşlık Temel Geliri* hakkına sahiptir. Ülkenin kalkınma düzeyi ve finansal olanakları temelinde belirlenecek bir düzeyde oluşturulacak temel gelir, her bir bireye ödenen koşulsuz bir parasal nakit destek yapısıyla bireylerin minimum ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayabilecektir (Suplicy, 2007).

Her ne kadar koşulsuz bir destek programı olarak hiç uygulanmasa da Coelho (2020)'ya göre, Vatandaşlık Temel Gelirine yönelik bu vurgu, "*Bolsa Familia Program'ının*" uygulanmasının yolunu açmıştır. Koşullu nakit transferlerin bilinen en yaygın örneği olan Bolsa Familia Programı, daha önce ülkede bulunan çeşitli sayıda koşullu ve koşulsuz transfer programının bir araya getirilmesi ile ortaya çıkmıştır. Program hem kısa hem de uzun vadeye odaklanması ve yoksulluğu azaltıcı, beşerî sermayeyi destekleyici etkisiyle öne çıkmaktadır (Beken, 2020). Burada ayrıca dikkat edilmesi

¹⁵ İsviçre'de evrensel temel geliri destekleyenlerin oranı %34.74 ve bu oran ile İsviçre en düşük sırada yer almaktadır (Vlandas, 2019). Dolayısıyla, Avrupa Sosyal Anketinin ortaya çıkardığı bu sonuç, 2016 Referandumundan bu yana İsviçre'de bu uygulamanın kabulü konusunda herhangi bir değişikliğin olmadığını kanıtlar.

¹⁶ Bahsedilen 10.835/2004 no'lu yasaya,

<https://legislacao.presidencia.gov.br/atos/?tipo=LEI&numero=10835&ano=2004&ato=96fUTWq1UeRpWT825>, üzerinden ulaşılabilir.

gereken noktalardan biri de tarihsel süreçte Latin Amerika bölgesinin yoksulluk ve eşitsizliklerle mücadele aracı olarak bölgesel bir temel gelir uygulamasını öne çıkarmasıdır (Krozer, 2010). Brezilya'nın 2020'deki Acil Durum Temel Gelir uygulamasına bakıldığında evrenselliği tehdit eden (örneğin, yerlilerin kapsam dışında tutulması) bazı noktalarının bulunduğu da görülmektedir (Lavinias, 2020).

Çalışma içerisinde kendisine yer bulamasa da Türkiye'de de evrensel temel gelirin uygulanabilir olup-olmadığına ilişkin sorular akla gelmektedir. Dünya üzerinde temel gelir pilot projelerini hayata geçiren örneklere bakıldığında milli gelir düzeyinden bağımsız olarak her bir gelir grubu kategorisindeki ülkede kendine yer bulduğu görülmektedir. Dolayısıyla sadece gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere özgü olduğu söylenemeyecektir. Sosyal harcamaların GSYH içindeki payı, harcama türlerinin niteliği ve kapsamı, temel gelirin nasıl uygulanabileceği noktasında yol gösterici olabilecektir. Böylelikle, tam ya da kısmi bir temel gelir yapısından hangisi ile hareket edilebileceği ve maliyetlerin büyüklüğü daha net bir şekilde ortaya çıkarılabilecektir. Bu bağlamda, finansmanının maliyetli olması noktasında, vergi sistemi ve yapısı (Kirmanoğlu, 2021) üzerinden temel gelirin uygulanabilirliğinin Türkiye için sorgulanabileceği yorumu yapılmaktadır. Erdoğan ve Akar (2020) çalışması da farklı yoksulluk sınırları üzerinden yaptıkları hesaplamada koşulsuz bir temel gelirin bütçe için çok maliyetli olmayacağını vurgulamaktadır. Ayrıca, mevcut sosyal destek sistemine ilişkin sorunlar (Seçkiner-Bingöl, 2020) karşısında temel gelirin bu sorunları giderici bir alternatif olarak görülebileceği de söylenmektedir.

1.1. Alaska

Alaska Modeli, günümüz temel gelir tartışmalarında yapısı ve oluşturulma şekli açısından önemli bir örnek oluşturmaktadır. Alaska Daimî Fonu (APF) ve Daimî Fon Kâr Payı (PFD)'nin birlikteliği Alaska Modelini ifade etmektedir. APF, aslında bir ulusal varlık fonudur ve eyaletin petrol geliri, yani doğal-kaynağı temellidir. PFD ise, APF getirilerinin tüm Alaska vatandaşlarına bölüştürüldüğü bir kâr payı olarak görülebilir. 1982'den beri vatandaşlara ödenen nakit ve düzenli bir kâr payını ifade eder (Widerquist ve Howard, 2012:6-7; Bidadanure, 2019).

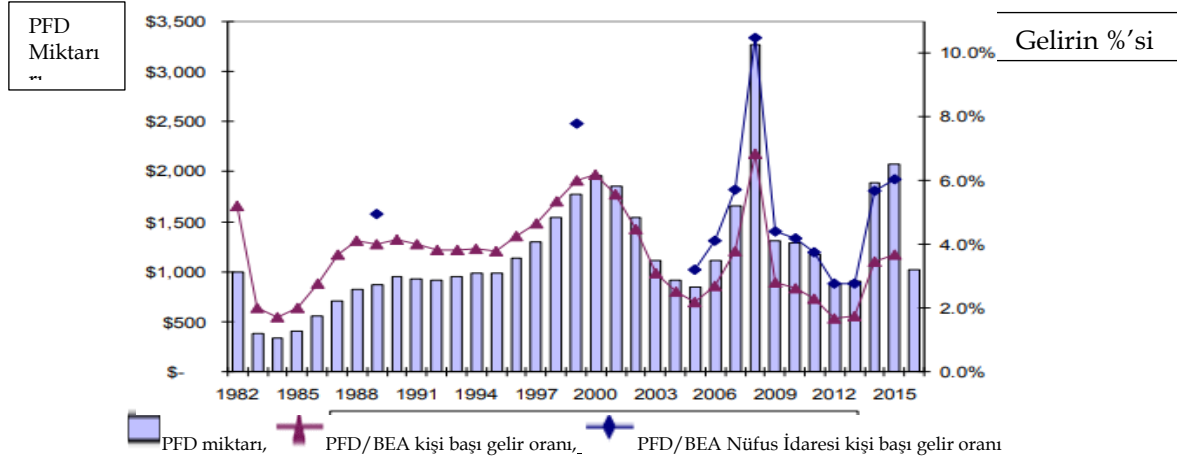
1982'den beri PFD¹⁷, ülke yerleşiklerine koşulsuz, ihtiyaçlarından bağımsız olarak eşit, yıllık ödemeler dağıtmaktadır (Berman ve Reamey, 2016:1). Programın uygulandığı 1982 yılından beri yıllık PFD miktarının, kişi başı gelirin yüzdesi olarak seyri¹⁸ Grafik 1 ile gösterilmektedir. Berman ve Reamey (2016)'ya göre, Alaska PFD yıllık olarak 15.000-25.000 Alaskalıyı elde edilen payın büyüklüğüne ve ekonominin o yılki durumuna göre yoksulluktan çıkarmaktadır. Desteğin doğrudan faydası çocuklara, Alaska yerlilerine ve kırsal yerleşiklere olmaktadır. Bu nedenle, çocuk yoksulluk oranlarının azaltılmasında

¹⁷ 1982'de 1000 \$ civarında olan ödeme miktarı 2000 yılı ile 1963\$ büyüklüğüne ulaşmıştır. 2018 yılında 1600\$'lık ödeme toplam 639.247 (eyalet nüfusu 736239 ve alınan başvuru 670759 iken) kişiye yapılmıştır. Temel gelirin, Federal düzeydeki sosyal yardım programlarıyla birlikte uygulandığı da belirtilmelidir (<https://pfd.alaska.gov/Division-Info/Summary-of-Applications-and-Payments>).

¹⁸ Burada iki ayrı tanıma göre yapılan ölçüme yer verilmektedir. Ekonomik Analiz Bürosu (BEA) aynı kaynakları da içerirken, ABD Nüfus Bürosu kişilerin beyan ettiği nakdi gelire göre hesaplama yapmaktadır.

da önemli rolü olduğu vurgulanmaktadır. Eğer PFD uygulanmamış olsaydı; Alaska yerlilerinin üçte birinin yoksulluk çizgisinin altında gelire sahip olması ile karşılaşılabilirdi.

Grafik 1: Kişisel Gelirin Yüzdesi Olarak Alaska PFD'nin Yıllar İçindeki Değişimi

Kaynak: Berman ve Reamey (2016:2).

Knapp vd. (1984) tarafından PFD'nin ekonomik ve sosyal etkilerini ölçmek için yapılan anketlere göre temel gelirin ekonomik etkisi, elde edilen gelirin ortaya çıkardığı kişisel tüketim harcamalarının ölçülmesi üzerinden olmuştur. Bu gelir, uygulandığı dönemde (1981-83 dönemi) vergiler sonrası kişisel harcanabilir gelirin büyümesindeki en önemli kaynaktır. Aslında burada tartışmalı bir durumla da karşılaşmaktadır. PFD uygulanması ile devletin rolü ve kamusal refahın kullanımı hakkındaki temel değer yargıları da (tüketim ya da yatırım harcamaları arasındaki öncelik gibi) tartışmaya açık hale gelmiştir. PFD diğer kamu fonlarına kıyasla istihdamı daha çok teşvik ettiği için, Alaska'ya göçün artmasına neden olmuştur. Temel gelirin nasıl harcadığı konusu hanehalkı gelir düzeyine göre de farklılaşmaktadır. Örneğin; düşük gelirli, borçları azaltmak, aylık sabit harcamalara destek olmak, özel ihtiyaçlara bütçe oluşturmak amaçlı bu geliri kullandıklarını belirtmiştir.

ESP (Ekonomik Güvenlik Programı) tarafından 2016 yılında, insanların evrensel temel gelire karşı olan tutumlarını gösterebilmek için yapılan ankette temel gelir uygulamasının beklenildiği gibi çalışmadan uzaklaştırıcı/caydırıcı bir etki yaratmadığı ortaya çıkmıştır. Temel gelirden elde edilen para; temel ve acil ihtiyaçlar, fatura, borç ve kredi ödeme, emeklilik ya da eğitim vb. faaliyetlere yönelik kullanılmıştır. Katılımcıların %81'i temel gelirin yaşam kalitelerinde artışa yol açtığını belirtmiştir (Isenberg, 2017). Benzer şekilde, Alaska yerleşiklerinin yıllar içerisindeki temel gelir-yüksek vergiye karşı tutumları karşılaştırıldığında ortaya çıkan sonuçlar temel gelire yönelik destek anlamında yorumlanabilmektedir. PFD programının devam etmesi ve vergilerin yükseltilmesine yönelik istek 1984 için %29 iken; 2017 yılında %71 düzeyine ulaşmıştır (Isenberg, 2017, <https://www.theatlas.com/charts/HyUUceQEZ>).

PFD'nin ekonomik anlamdaki etkileri değerlendirildiğinde; gelir dağılımı, ücretler ve finansal kaynaklar üzerinde gelişmeler yarattığı görülmektedir. Alaska'nın diğer ABD eyaletlerine göre daha eşit bir gelir dağılımı düzeyine sahip olması, düşük gelir grubundaki Alaskalıları güçlendirmesi, ekonomik stabilizatör işlevi görmesi ve

Alaska'nın kırsal kesimine yönelik nakit akışını istikrara kavuşturması bu bağlamda örnek olarak verilebilmektedir (Goldsmith, 2002).

Alaska işgücü piyasasına olan etkisi açısından evrensel temel gelir değerlendirildiğinde, düzenli ve koşulsuz şekilde böyle bir gelire sahip olanların çalışmaktan cayacağına ilişkin iddialar ortaya atılmaktadır. Ampirik açıdan yapılan incelemelerde, evrensel temel gelirin tam istihdam üzerinde bir etkisi bulunmadığı gibi istihdamda da bir azalışa sebep olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Bunu ortaya çıkaran faktör, temel gelirin tüketim üzerindeki etkisinin işgücü talebini arttırmasıdır. Ayrıca, yarı-zamanlı işlerde çalışan Alaskalıların payında da artış (%17) görülmesi işgücü piyasalarına katılım açısından beklendiği gibi olumsuz bir etkinin ortaya çıkmadığını göstermektedir (Jones ve Marinescu, 2018:22).

Evrensel temel gelirin özellikleri düşünüldüğünde Alaska'daki uygulamaya ilişkin tartışmalı bir noktaya da bakılması gerekmektedir. Alaska Fon Payı'nın ne dereceye kadar temel gelir tanımı ile örtüştüğü noktasında bir uzlaşma bulunmamaktadır. Tam temel gelir desteği, genellikle koşulsuz ve bir kişinin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar geniş ve düzenli bir ödemeyi ifade eder. Bir kişinin temel ihtiyaçlarını karşılayacak büyüklüğe ulaşamaması ve düzenli olmaması nedeniyle, kısmî ve düzensiz bir temel gelir örneği olarak kabul edilebilir (Widerquist ve Howard, 2012:12). Buna karşılık, Hoynes ve Rothstein (2019), Alaska örneğini katı düzeyde uygunluk kriterlerine sahip olmaması nedeniyle evrensel nitelikte kabul ederken; yapılan nakit transferlerin düşük düzeyinin bu destekleri temel gelir olarak tanımlamaktan uzaklaştırdığını vurgulamaktadır.

Bu tartışmalar düşünüldüğünde ne ölçüde temel gelir olduğu sorusuna günümüzdeki uygulanma şekli açısından bakmak yol gösterici olacaktır. 2019 yılında, Daimî Fon kâr payını alabilmek için uygunluk kriterlerinin taşınması gerekli kılınmıştır. Ülke yerleşimi olmak, başvuruda bulunabilmek için bazı kriterlerin¹⁹ taşınması istendiğinden tam olarak evrensel temel gelirin bir örneği olduğu söylenemeyecektir. (PFD, <https://pfd.alaska.gov/Eligibility/Requirements>, <https://pfd.alaska.gov/Division-Info/About-Us>).

Alaska'daki programın başarısı ya da ne kadar başarılı olduğu hakkında sorulması gereken bazı sorular bulunmaktadır. Eğer Alaska Fon Payı programı uygulanmamış olsaydı, bu para ekonominin fiziki altyapısını çeşitlendirmek, sanayinin gelişimine yönelik harcamalar, işletmeler ve hanehalklarına yönelik kredi programları için kullanılabilirdi. Bu nedenle, ekonomik büyümeye tüketim üzerinden destek vererek aslında sürdürülebilir kalkınma yerine daha çok iktisadi büyümeyi desteklediği görülmektedir. Uzun vadede temel gelir ile sosyal sabit sermaye yatırımlarının ekonomi üzerindeki etkisinin farklı olacağı gerçeği dikkate alınarak yorum yapılması daha doğru olacaktır (Goldsmith, 2011:16).

¹⁹ Örneğin, başvurudan bir önceki yılda ciddi bir suç nedeniyle mahkûm ve hapiste olanlar uygunluk kriterlerinin dışında kalmaktadır (PFD, <https://pfd.alaska.gov/Eligibility/Requirements>, <https://pfd.alaska.gov/DivisionInfo/About-Us>).

1.2. İran

2010 yılında İran bir enerji reformu gerçekleştirerek, enerji sübvansiyonlarının çevre ve bütçe üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Hemen arkasından 2011 yılında da nakit transfer programını başlatmıştır.²⁰ İki kısımdan oluşan bu programın en önemli unsuru; petrol ve benzin fiyatlarının arttırılması ve bu artışı tazmin edebilmek adına hanelere nakit transferlerinin yapılmasıdır. İlk başta, düşük gelirli aileler için tasarlanan bu nakit transferler onların da doğru tespit edilememesi sonucunda evrensel hale getirilmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle, ilk uygulamaya konulduğunda aslında bir evrensel temel gelir yapısında tasarlanmadığı söylenebilir. Ancak yine de İran'ın transferleri, evrensel temel gelir olarak sınıflandırılabilir kadar önemli bir düzeyde kabul edilebilmektedir (Salehi-Isfahani, 2017).

Bu reform ve sonucunda temel gelirin doğuşu aslında nakit transferlerinin, sübvansiyonlarda meydana gelen kaybı tazmin etme yolu olarak görülmesinden kaynaklıdır; karşılıksız herhangi bir "hak" ya da "hak görme" yaklaşımı üzerinden ele alınmamıştır. Temel gelirin kendisi, doğrudan bir politika amacı olarak benimsenmemiş; ancak sübvansiyon sistemine ilişkin eşitsizliklerin ve sorunların düzeltilme çabası olarak tercih edilmiştir (Citizens' Income Trust, 2012).

İran'daki temel gelir uygulaması, bu uygulamaya kanunda yer vermesi, evrensel olması ve fonlama konusunda herhangi bir sorun yaşamaması nedenleriyle bazı uygulama zorluklarının üstesinden gelebilmiştir. İran'da sunulan nakit sübvansiyonlar, tam gelişmiş temel gelir destekleri gibi anlaşılmalıdır. Temel farklılık, bireylere değil hanehalkı reisine ödemelerin yapılması ve programın ne kadar süre devam edeceğinin belli olmamasıdır. İhtiyaç tespitine dayalı hedefleme yöntemi de terk edilmiştir. Temel gelirdeki "hak temelli" bakış açısı İran'ın nakit ödemelerinde kendine yer bulamamıştır. İran'da yıllardır bulunan Afgan ve Iraklı mülteciler de bu desteğin kapsamı dışında bırakılmıştır (Tabatabai, 2010).

Salehi-Isfahani ve Mostafavi-Dehzoeei (2017:6) tarafından yapılan ampirik çalışmada, temel gelirin işgücü arzı üzerinde beklenildiği gibi olumsuz etkiler ortaya çıkarmadığı vurgulanmaktadır. Olumsuz etki 20-29 yaş grubu üzerinde görülmele birlikte, bu yaştakiler yüksek öğretime ve sonrasına dahil olmayı tercih ettiklerinden aslında işgücü piyasası ile ilişkileri zayıf bir grup olarak çalışma dışında kalanlar olarak kabul edilebilir. Olumlu etkisi hizmetler sektöründe yaşanmıştır; çünkü program öncesinde kredi kısıtına sahip olan küçük firmalar bu nakit transferler ile büyüme fırsatı elde edebilmiştir. Çalışmada ne tüm işçiler için ne de gelir dağılımının en alt %40'lık kesimi için çalışılan saat ya da işe katılım olasılığı noktasında herhangi bir olumsuz emek arzı etkisi bulunmuştur.

İran; yoksulluğu azaltmak, çevreyi korumak, gıda güvencesini sağlamak, sübvansiyonları düzenlemek şeklinde örneklendirilebilecek amaçlardan hangisi ile hareket etmiş olursa olsun; koşulsuz ve hedeflenmemiş nakit transferlerinin politika yapıcılar tarafından önemli bir politika aracı olarak kullanılabildiğinin örneğidir (Wood-Godfrey, 2010). Temel gelirin uygulanması herhangi yeni bir kaynak gerektirmemiş ve

²⁰ İran'ın 2011 yılı ile nakit transfer programı şeklinde temel geliri uygulamaya başladığı söylenebilir. Ülkede uzun yıllardır uygulanmakta olan ekmek, enerji vb. temel tüketim mallarına yönelik verilen sübvansiyonlar nakit transfer programına dönüştürülmüştür (Geier, 2018).

petrol ihracat geliri ya da kamu bütçesi üzerine bir yük oluşturmamıştır (Tabatabai, 2010:20). Başlangıçta aylık nakit transferlerin düzeyi 40-45\$ aralığında, kişi başı medyan gelirin %29'una denk gelecek şekilde belirlenmiştir ki bu düzeyde bir transfer ülke GSYH'nin %3'lük kısmına denk gelmektedir (Gentilini, Grosh ve Yemtsov, 2020: 55).

Van Parijs (2010:2-4), Alaska ve İran tipi temel gelir planlarını karşılaştırmıştır. Alaska tipi doğal kaynak zengini olup, politik olarak böyle önemli bir fon yaratmak ve geliştirmek kararlılığında olan ülkelere özgüdür. İran tipi ise tersine, petrol tüketimini ekolojik olarak anlamlı bir şekilde fiyatlandırmak isteyen her ülke için uygundur. Dezavantajlar ise genellikle sürdürülebilirlik (fon gelirinin dalgalı olması, petrol tüketiminin azalması) noktasında görülmektedir. Benzer şekilde Lehto (2018:25) da her iki örneğin doğal kaynak zenginliğine dayalı olduğunu vurgulamakla birlikte tam bir evrensel temel gelir uygulaması olarak gelişemediğini de belirtmektedir. Temel gelirin nasıl finanse edildiği değil ancak insanların zorunlu ihtiyaçlarını başka destekler olmadan karşılamalarına yeter düzeyde olmaması (kapsamının dar olması) buradaki sorundur.

1.3. Kanada (Ontario)

Temel gelir yaklaşımı son dönemlerde sıklıkla gündeme gelse de 1975-1978 yılları arasında "Mincome" adı ile Manitoba'da uygulanmıştır. O dönemlerde Garanti Edilmiş Yıllık Gelir (GAI) ya da Negatif Gelir Vergisi (NIT) şeklinde uygulanmasının nedeni, Kanada'daki yüksek yoksulluk ve gelir eşitsizliği oranları ile mücadelenin ve sosyal güvenlik sistemini reforme etmenin bir aracı olmasıdır. Bu programlara yönelik temel eleştiri, çalışmaktan caydırıcı olmasına dairdir. Bu deneyin sonucunda çalışmaktan caydırıcı etki beklenildiği gibi çıkmamış ve katılımcıların genellikle emek arzını azaltmadıkları görülmüştür. Ekonomik koşullar, dünya genelindeki stagflasyon vb. olaylar sonucunda bu programa yönelik reformlar için politik destek ortadan kalkmıştır. Maliyeti nedeniyle eleştirilse de ülkedeki sosyal programlara yapılan harcamalarla kıyaslandığında oldukça küçük bir düzeyde kaldığından harcanan bu kadar büyük paraya değmeyeceği düşüncesine yazarlar tarafından karşı çıkmıştır (Hum ve Simpson, 1993:288; Frankel ve Mulvale, 2014).

Mincome'nin sonuçlarına bakıldığında katılımcıların değişen davranış kalıpları ya da aile yapısındaki değişimin yeteri kadar incelenmediği görülmektedir. Bireysel emek arzının verdiği tepkinin ücret yapısı üzerindeki etkisi, farklı beceri düzeyindeki bireylerin istihdamının nasıl etkilendiği gibi konulara bakılmaması bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır. Aslında sorun, gelir ve sağlığa ilişkin konular hakkında uzun vadeli değerlendirme yapabilecek çıktıların ortaya çıkmamasıdır (Simpson vd., 2017).

Ontario Temel Gelir Pilot Projesi, üç ayrı pilot bölgede (Hamilton, Thunder Bay, Lindsay) 2017 Nisan'ında başlamış ve ilk aşaması 2018 Nisan ayında tamamlanmıştır. 18-64 yaş arasında, belirtilen bu üç bölgeden birinde en az 12 ay süreyle yaşayanlar ve düşük gelir sahibi olanlar tesadüfi olarak seçilmiştir (<https://www.ontario.ca/page/ontario-basic-income-pilot>). Yaklaşık 4000 düşük gelirli Ontarioluya yıllık olarak 16.989 Kanada doları (tek birey, kişi başı) ve 24.027 Kanada doları (çiftler için) verileceği 2017 Nisan ayında duyurulmuş ve üç yıl boyunca sürdürülmesi amaçlanmıştır (MacFarland, 2018).

2017’de başlayan Ontario Temel Gelir Pilot Projesi²¹, 2018 yazında yeni seçilen hükümet tarafından iptal edilmiştir. Temel gelirin değerlendirilmesi ve etkileri açısından Kanada Temel Gelir Ağı (BICN) tarafından hazırlanan bir anket Aralık 2018- Ocak 2019 ortasında bu projeye katılan ve devam etmesi yönünde talepte bulunanlara uygulanmıştır. Pilot projeye dahil 4500 temel gelir alıcısının yaklaşık %9.4’üne denk düşen 424 kişinin ankete verdiği cevaplar değerlendirilmiştir. Katılımcıların %93.5’i temel gelirin faydalı olduğunu ve hayatlarında olumsuz bir etkisinin olmadığını söylemektedir. Temel gelirin nerede kullanıldığı sorusuna %82.86 (faturaları kolaylıkla ödeme), %64.29 (beklenmeyen harcamalar karşısında endişe duymama), %46.43 (borçlarını ödeyebilme) ve %50’si tasarruf edebildikleri şeklinde yanıt vermektedir. Pilot uygulama başlarken katılımcıların %80.9’u orta düzeyden şiddetli düzeylere kadar psikolojik stres altında olduğunu belirtirken; temel gelir uygulaması ile daha az stres ve kaygı yaşadıklarını da (%88.12) belirtmiştir. Pilot uygulamanın erteleneceği duyulduktan sonra katılımcıların %80.37’si daha önceki problemlerinin geri döndüğünü hissettiğini, %60.97’si gelecek planlarını değiştirdiklerini, %39.95’i uygulama sona ermeden tasarrufa başladıklarını, %5.31’i hayatlarında çok az ya da hiç değişiklik olduğunu belirtmiştir (BICN Report, 2019).

Pilot temel gelir uygulamasının bireyler üzerindeki etkisini açıklayan 2020 araştırması temel geliri alan herkesin bundan faydalandığını göstermektedir. Fiziki ve ruhsal sağlıkta iyileşme, gıda ve konut güvencesine ulaşma, finansal anlamda daha iyi bir duruma gelmek gibi etkiler kadar işgücü piyasası üzerinde de önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır. Uygulama öncesinde istihdamda olanlar uygulama sırasında da istihdam içerisinde yer almaya devam etmiştir. En büyük etkisi düşük ücretli işlerden daha iyi çalışma koşullarının olduğu işlere geçişin yaşanmasıdır. Temel gelirin sağladığı güvence insanların okula ya da eğitim programlarına başlamasında/geri dönmesinde etkili olmuştur. Bu beşerî sermaye gelişimi ve uzun dönem istihdam edilebilirliği üzerinde ihmal edilemeyecek bir etkidir (Ferdosi vd., 2020).

Kanada üzerinden yapılan değerlendirmede neoliberal nitelikli sosyal yardım programlarının taşıdıkları koşulluluk ilkesi ve bürokratik engeller sonucunda çalışmaktan caydırıcı ve bağımlılık yaratıcı etki ortaya çıkarabileceği vurgulanmaktadır. Temel gelir desteği bu noktada hem ekonomik güvencenin hem de toplumsal katılımın artırılması amacıyla kullanılabilir. Geleneksel sosyal yardımdan faydalananlar temel geliri aldıklarında beslenme, sağlık, konut vb. konulardaki durumlarının iyileştiğini ve daha iyi bir uzun dönemli finansal planlama yapabildiklerini söylemiştir (Hamilton ve Mulvale, 2019).

Kanada’da pilot projenin iptali yeni bir hükümetin göreve gelmesinin sonrasında gerçekleşmiştir. Bu da aslında bu tür projelerin üçüncü partiler tarafından yürütülmesi ve başından sonuna kadar onlar tarafından finanse edilmesinin bir öncelik olduğunu ortaya çıkarmıştır (Mendelson, 2019).

Widerquist (2018) her ne kadar Kanada tarafından uygulanan programa temel gelir adı verilmiş olsa da bunun oluşturulma şekli açısından sadece hanehalkı geliri değil ama

²¹ Ontario Hükümeti tarafından finanse edilen temel gelir, koşulsuz bir nakit transferi özelliğini yansıtmaktadır. Uygulama süresince Kanada ve Ontario Çocuk Yardımları programlarının çocuklar için gelir güvencesi olarak devam ettirildiği de görülmektedir (Gentilini, Grosh, Rigolini ve Yemtsov, 2020).

hanehalkı büyüklüğüne göre koşullu olması nedeniyle temel gelirden daha çok negatif gelir vergisi özelliklerini yansıttığı iddiasındadır.

Kanada örneğinden hareketle Zon (2016) evrensel temel gelirin hangi nedenlerle uygulandığını sorgulamaktadır. Temel argümanlar; düzgün bir yaşam süremeyen pek çok insanın varlığı, sosyal güvenlik ağının eksiklikleri ve işgücü piyasasının zayıflıkları olarak sunulmaktadır. Ancak bu amaçlar önemli olsa da sadece evrensel temel gelire özgü oldukları söylenemez. Devletin farklı düzeyde ve çeşitlilikte uyguladığı politika ve programlar da bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik kullanılabilir. Kanada üzerinden²² Yaşlılık Güvencesi (OAS), Garanti Edilmiş Gelir Desteği (GIS), Evrensel Çocuk Bakım Destekleri (UCCB) gibi programlar da evrensel temel gelire benzer bir yapıda olup, belirli bir gelir düzeyini bazı koşullarla garanti etmektedir. Bu programlar, uzun yıllar boyunca Kanada'da yoksulluğun azaltılmasının en önemli aracı olarak kullanılmıştır. Farklı konumda, yaşta, bölgede yaşayan insanlar olduğuna göre bunların ihtiyaçları da birbirinden farklıdır. Evrensel temel gelir ile tek ve basit bir transfer yapılabilsede bunun herkes için uygun olması mümkün değildir.

1.4. Finlandiya

Finlandiya'da temel gelir denemelerine başlanmasının nedeni²³, sosyal güvenlik sisteminin reforme edilmesine duyulan ihtiyaç olmuştur (Kangas vd., 2019:7). Bu deney ile mevcut sosyal transfer sisteminin zayıflamasına neden olan gelir tuzakları ve çalışmaktan caydırıcı unsurların azaltılmasına ve ortadan kaldırılmasına odaklanılmıştır. Mevcut uygulamada karşılaşılan bürokratik engeller (ödeneklerin belli süreler sonunda kesilmesi, uzun bekleme süreleri) ve sosyal ödeneklerle kısa dönem istihdamın birleştirilmesinde yaşanan zorluklar, işgücü piyasasında yaygınlaşan eğreti işler, serbest çalışmanın yeni biçimleri vb. ile işgücü piyasasının yaşadığı değişim böylesi bir uygulamayı gerekli kılmıştır (Kangas ve Kalliioo-Puha, 2016).

Çalıştırmacı²⁴ refah devleti programları, işsizlerin istihdam teşvik edici faaliyetlere (beceri ve eğitim programları vb.), düşük ya da ücretsiz işlere katılım koşulu ile uygulanmış ve bu politika ve desteklerine (işsizlik ödeneği) güvenerek yaşayan insan sayısının özellikle yaşanan teknolojik ve sosyo-ekonomik değişimler sonucunda artmasına neden olmuştur. Kabul edilen bu işlerin sunduğu ücretler, bireylerin temel ihtiyaçlarını bile karşılayacak düzeyden uzaktır. Geleneksel aktivasyon politikaları, uzun-dönem işsizlerin istihdam edilmesinde yetersiz ve bireylerin sosyal dışlanma ile

²² Kanada'nın mevcut gelir güvence programları üç grup içerisinde toplanmaktadır. a) Katkı temelli, b) Hizmet temelli, c) Gelir testi ya da ihtiyaç temelli programlar (Stapleton, 2017).

²³ 1980'lerde ekonominin yeniden yapılandırılması bağlamında ele alınan temel gelir kavramı, 1990'ların resesyonu ve devam eden işsizlik sorunu karşısında da gündemde kalmaya devam etmiştir. 2007-2011 döneminde ise temel gelir yapısal işsizlik, düzensiz işler, yoksulluk tuzağı ve yetersiz düzeydeki sosyal güvenlik sisteminin varlığı bağlamında değerlendirmeye alınmıştır (Perkio, 2013:8).

²⁴ Çalıştırmacı (workfare) refah devletleri kavramını modern refah devletlerinin neye dönüştüğü/dönüşeceği bağlamında ele almak mümkündür. "Çalıştırmacı" özelliği aslında refah devletlerinin sağladığı her türlü koşulsuz refah sunumunun/desteğinin istihdam ve çalışma ilişkileri üzerinde ortaya çıkarabileceği olumsuz etkilerin önlenmesine yöneliktir. Refah sunumlarından faydalanabilmek için çalışma programlarına katılım bir zorunluluktur. (Crisp ve Fletcher, 2008; Peck, 2003; Wiseman, 1986).

karşılaşmasını engellemede başarısız kalmıştır. Alt gelirli sınıfın daha da büyümesinin ve yoksulluk içine düşmesini engellemenin bir yöntemi olarak kullanılmıştır (Hiilamo, 2019).

Finlandiya örneği; ülke çapında bir tesadüfi kontrollü deneyi benimseyen ilk temel gelir uygulaması olması, işsizler gibi belirli bir hedef gruba odaklanması, temel gelirin düzeyi ve temel gelir sahibi olmanın ücretli çalışma, diğer sosyal ödenekler ve vergiler kaynaklı geliri nasıl etkileyeceğine bakması ile ön plana çıkmaktadır (De Wispelaere vd., 2019:397).

Gerçek deney başlamadan önce çeşitli temel gelir uygulamalarının (koşulsuz tam gelir, kısmî temel gelir, negatif gelir vergisi ve diğer modeller) uygunluğuna ilişkin bir ön rapor hazırlanmıştır. Temel gelir deneyi 1 Ocak 2017 ve 31 Aralık 2018 arası, iki yıllık süre ile sınırlandırılmıştır. Kısmî temel gelir uygulaması seçilmiş ve aylık 560 Euro ödeme yapılması kararlaştırılmıştır. 25-58 yaş arasındaki, KELA²⁵ dan işsizlik ödeneği alan 2000 kişi bu deney için tesadüfi olarak seçilmiştir. Bu ön rapor ile temel gelir uygulamasının istihdam ve gelir üzerindeki etkileri de yorumlanabilmektedir. Bunun için hem tesadüfi seçilen 2000 kişi hem de 173.000 kişilik kontrol grubunun sonuçları değerlendirilmiştir. Temel geliri alanların iş bulmada kontrol grubundakilere kıyasla ne daha iyi ne de daha kötü durumda oldukları deneyin ilk yılı ile ortaya çıkan sonuçlardan biridir (Kangas vd, 2019:29).

560 Euro'luk kısmî temel gelir düzeyi düşük görülse de bu temel geliri alanlar, diğer sosyal desteklerden (konut desteği, sosyal yardım vb.) faydalanmaya devam etmiştir. Bir yandan koşulsuz bir temel gelir test edilirken; diğer yandan da bireylerin ihtiyaç duydukları destekleri almaya hak kazanmak için gerekli uygunluk kriterlerini sağlamaya çalışmaları aslında birbiri ile çelişen bir durumu ortaya çıkarmaktadır (De Wispelaere vd., 2019:399).

Bahsedilen bu deneye yönelik önemli bir eleştiriye değinmek gereklidir. İstihdamdaki Finlileri analiz dışında bırakması bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Temel gelir evrensellik ve istihdam edilenler hakkında ise; işsiz olanları test etmek aslında toplumun çoğunluğunun evrensel temel gelirden nasıl etkileneceğine ilişkin bulguları göz ardı etmek demektir. Uygulamanın tasarlanma şekli ve kapsamı bu anlamda oldukça sınırlı kalmaktadır (Santens, 2019). Süresinin iki yıl olarak belirlenmesi de bu sürenin bireylerin davranışsal değişimlerini yakalamaktan uzak kısıklıkta olması nedeniyle eleştirilmektedir (De Wispelaere vd., 2019:401). Bir diğer eleştiri de vergilerde herhangi bir değişikliğe gidilmemesi nedeniyle maliyetli/pahalı bir uygulama olması dolayısıyla almıştır (Ylikahri, 2019:18).

Sonuçlara daha detaylı bakılacak olursa; test grubundakilerin refahı, kontrol grubundakilerden daha iyi çıkmıştır. Sağlıkla ve stresle ilgili daha az sorun yaşadıkları gibi test grubundakilerin kontrol grubundakilere kıyasla, kurumlar ve diğer insanlara duydukları güven daha yüksek çıkmıştır. Temel gelire yönelik olumlu düşünceleri de kontrol grubundakilerden daha yüksektir. İstihdam konusunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamış olsa da refah farklılıklarının ortaya çıktığı görülmüştür (Kangas vd., 2019:30). Bu noktaya Hiilamo (2019) itirazlarını sıralamaktadır. Bireylerin refahına ilişkin sonuçların sorunlu olduğunu söylemektedir. Bunun başında, katılımcıların temel geliri almaya başladıktan sonra durumlarına ilişkin

²⁵ KELA: Finlandiya Sosyal Sigortalar Kurumu

subjektif değerlendirmelerinde nasıl bir değişim olduğunun bilinmemesi yer alır. Ayrıca 2018 başında hükümet tarafından işsizlik sistemine yönelik başlatılan yeni bir aktivasyon politikasının temel gelir pilot uygulamasının ikinci yılına denk gelmesi; kontrol grubunu etkileyici sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Üçüncüsü, ankete verilen cevapların oldukça düşük düzeyde (test grubunda %31 ve kontrol grubunda %20) kalmasıdır.

Finlandiya örneği kısmî türdeki bir evrensel temel gelir uygulamasıdır. Kısmî modellerde temel gelir, mevcut sigorta temelli ödeneklerin yerini almaktadır.²⁶ Amaç yoksulluğu azaltmak ve sosyal güvenlik kapsamını arttırmaksa, düşük bir temel gelir desteği çok iyi sonuçlar ortaya çıkarmaya yetmeyecektir. Bu nedenle aslında evrensel temel gelirin nasıl tasarlandığı önemlidir. Eğer çocuk bakımı ödeneklerinin yerini alırsa kadın istihdamı üzerindeki etkisine ayrıca bakılması gereklidir. Kadınların işgücüne katılım oranları üzerinde ortaya çıkarabileceği negatif etki aslında başka sorunları (toplumsal cinsiyet eşitliği, ücretsiz ev içi emek vb.) gündeme getirecektir (Kangas vd., 2017). Temel gelirin en önemli etkileri; işgücü piyasası, çalışma saikleri, gelir dağılımı ve bütçe üzerinde olmaktadır. Bu etkilerin büyüklüğü uygulamanın nasıl tasarlandığına bağlı olarak şekillenecektir.

Finlandiya’da temel gelire yönelik desteğin olup-olmadığı konusunda anketlerle görüş alınmıştır. 2002 yılında ilk anket yapılmış ve 2015 yılında aynı sorularla temel gelir deneyinin başlaması planlanırken yeniden anket yapılmıştır. 2015 yılında katılımcıların %69’u temel geliri desteklediklerini beyan etmiştir. Temel gelir konusundaki destekleri ve tavırları açısından sosyoekonomik gruplar arasında büyük farklılıklar olmadığı da ayrıca belirtilmelidir (KELA, 2016:10).

Tablo 1: Farklı Temel Gelir Düzeyleri ve Sosyal Harcamalar Arasındaki İlişki (Milyon Euro)

	Mevcut düzenleme	Temel gelir (Euro/ay)*			
		450	550	650	750
İşsizlik ödeneği	3.928	1740	1546	1357	1184
Sağlık sigortası	1.402	989	898	815	741
Genel konut desteği	603	547	513	482	407
Sosyal yardımlar	586	373	238	147	92
Düz oranlı vergi	0	37459	40123	43243	46870
Ek finansman gereksinimi		12018	15066	18169	21294
Diğer vergiler	32638	5981	5981	5981	5980

*Bu rakamlar, rapordaki kısmî temel gelir uygulamasını temsil etmektedir.

Kaynak: KELA, 2016:25.

Tablo 1 ile Finlandiya’da tam temel gelir, kısmî temel gelir, negatif gelir vergisi ve diğer modeller temelinde aylık 450, 550, 650 ve 750 Euro olmak üzere yapılan farklı simülasyonlar özetlenmektedir. Finlandiya ve diğer ülkelerde tam temel gelir uygulaması, ücretli çalışma dışında toplumsal katılım fırsatları sağlayarak, refahın ve

²⁶ Finlandiya’da kısmî temel gelir uygulaması işsizlik sigortasının yerini alırken, sağlık hizmetlerine ilişkin sunumların yine devlet tarafından ayrıca sağlandığı görülmektedir (Ladd, 2017).

işin daha eşit bir dağılımının ortaya çıkmasını kolaylaştırılmak amaçlı hayata geçirilmiştir (KELA, 2016:17-19).

Milligan (2015)'e göre Finladiya'nın temel gelir uygulaması mali açıdan kabul edilemez bir durumdur. Aylık 800 Euro'ya yakın bir temel gelir ödemesi, programın finansmanı için mevcut vergilerin ikiye katlanması anlamını taşımaktadır. Ayrıca, düşük gelir grubunda yer alanlar için mevcut sosyal destek sistemi ile sunulanları bile ikame etmekten uzak bir düzeyde kalacak olan bu temel gelir planı ile buna ihtiyacı olmayan gruptakiler daha büyük ölçekte desteklenmiş olacaktır. Bu nedenle hem pahalı hem de maliyetine karşılık gelecek bir toplumsal kazanç ortaya çıkaramadığı için tercih edilmemelidir. Benzer şekilde Pareliussen vd. (2018:22) Finlandiya'da mevcut sosyal koruma sisteminin (aile, işsizlik, konut, çocuk bakım destekleri ve sosyal yardımlar) farklı koşullara ve ihtiyaçlara sahip bireylere ulaşmada daha kapsayıcı olduğunu; herkes için aynı ödemeyi yapan temel gelirin ise bu sisteme kıyasla basit kalmakta olduğunu vurgulamaktadır. İyi geliştirilmiş ve hedeflenmiş sosyal güvence ağına sahip olan ülkeler söz konusu olduğunda aynı yorumun yapılabileceğini savunduklarından; sosyal güvence ağlarının henüz tamamlanmadığı, yeteri kadar kapsayıcı olmadığı ülkelerde temel geliri uygulamanın daha doğru olacağını iddia etmektedirler.

İsviçre ve Finlandiya vatandaşlarının evrensel temel gelire bakışını inceleyen çalışmalarında Stadelmann-Steffen ve Dermont (2020) her iki ülkede de temel gelirin refah devletinin küçülmesine ve yeniden yapılanmasına neden olan bir kemer sıkma politikası²⁷ aracı olarak görüldüğünü ve bu nedenle desteklenmediğini vurgulamaktadır. Genel olarak, mevcut sosyal yardımların yerini almayan ve onları tamamlayan cömert planların daha çok desteklendiği görülmektedir. Ayrıca uygulamaya yönelik, vatandaş olmayanların evrensel temel gelire erişimin kısıtlı olması, vergileri arttırmaması ya da yenilerini getirmemesi yönünde taleplerle karşılaşmıştır. Tüm bu faktörler dikkate alındığında, evrensel temel gelirin kabulü mevcut refah devleti yapısına, politik sisteme ve süreçlere tâbi olarak belirlenmektedir.

Finlandiya'daki pilot uygulamanın temel eleştiri noktası; bu destekten gerçekten yararlanabilecek kişileri dışarıda bırakması, maliyetinin sıfır olmaması, devletler tarafından uzun vadede sürdürülebilirliğinin nasıl finanse edileceğidir (Hung, 2017). Finlandiya'da hükümet KELA'dan gelen temel gelir uygulamasının çalışan kişileri de içerecek şekilde genişletilmesini içerecek bir ilave finansman talebini reddetmiş ve Ocak 2019'daki ilk deneme sonuçlanıncaya kadar projeyi iptal ettiğini duyurmuştur (SkyNews, 2018). Finlandiya örneği, temel geliri uygulamanın ya da uygulamamanın aslında siyasi bir karar olduğunu, buradaki temel belirleyicinin siyaset olduğunu (bütçe, süre vb.) kanıtlamaktadır (De Wispelaere vd., 2018:16).

SONUÇ

Pandeminin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar evrensel temel gelir tartışmalarının yeniden şiddetlenmesine yol açmıştır. Kriz temel geliri, acil durum temel geliri ve küresel evrensel temel gelir gibi öneriler pandemi ile mücadelede bir çözüm yolu olarak

²⁷ Buna karşıt görüş olarak Standing (2018) ve Mencinger (2015), sosyal haklarda ciddi aşınmalara sebep olan kemer sıkma politikalarının (küçülen kamu kesimi, sağlık-egitim vb. alanlardaki özelleştirmeler) krizin ortaya çıkardığı sorunlar ve eşitsizliklerle mücadelede doğru bir politika seçeneği olmadığını; temel gelirin bu anlamda ekonomik ve sosyal alandaki iyileşmeleri destekleyeceği vurgusundadır.

gündeme gelmektedir. Bunun yanı sıra, temel gelirin evrensel sosyal koruma sistemlerinin bir parçası olarak tasarlanması ve düzenlenmesi de mümkündür. Kapsayıcı sosyal koruma sistemleri kadar evrensel temel gelir uygulaması da krizlerle, eşitsizliklerle ve yoksullukla mücadelede ortaya çıkabilecek sosyal çatışmaları önleyici etkide bulunabilir.

Yoksulluk ve eşitsizliklerle mücadelede ve krizlerden çıkış yolu olarak evrensel temel gelirin uygulanmasına başvurulabilir. Bireylere, eşit, düzenli ve koşulsuz şekilde sağlanan bu nakit desteklerin günümüz gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarında karşılaşılan risklere karşı ekonomik güvencenin sağlanmasındaki rolü ve etkisi giderek daha da önem kazanmaktadır. Bu noktada, özellikle teknoloji kaynaklı işgücü piyasalarında ve çalışma ilişkilerinde yaşanan dönüşüm sonucunda aile-bakım-çalışma dengesinin değişmesi, ülkelerin uyguladığı sosyal koruma ve sosyal güvence planlarının yetersizliği, evrensel temel gelirin uygulanmasına yönelik talepler doğurmaktadır.

Evrensel temel geliri tanımlayan unsurlar arasında nakit şeklinde, koşulsuz olarak (ihtiyaç tespitine dayalı değil), herkese yapılan ödemeler olması yer almaktadır. İşlem maliyetlerini azaltması, kimseyi kapsam dışında bırakmamış olması, mevcut sosyal desteklerin ortaya çıkarabildiği utanç, damgalanma vb. olumsuz dışsallıklara sahip olmaması nedeniyle desteklenmektedir. En temel eleştiri genellikle nasıl finanse edileceğine ilişkindir. Yüksek vergi oranları, çalışmaktan caydırıcı olması, enflasyon artışı (artan tüketim harcamaları kanalıyla), göç hareketlerinin yoğunlaşması endişeleri nedeniyle temel gelirin uygulanmasına yönelik itirazlarla karşılaşılmaktadır.

Evrensel temel gelir toplumlarda hak-temelli bir bakış açısı ile uygulamaya geçirilmiştir olabilir. İnsan onuruna yakışır bir gelir ve yaşam düzeyine sahip olmak, işgücü piyasasından bağımsız olarak bireylerin içinde yer aldıkları toplumda tanınması ve kabul edilmesi olanağı temel gelirin varlığı ile sağlanabilir. Bu bağlamda, toplumsal katılımı sağlayan ve bireysel özgürlükleri güçlendiren bir etkisi bulunmaktadır. Unutulmaması gereken bir nokta da hakların ve ihtiyaçların nasıl tanımlandığı, kavramsallaştırıldığı ve devletin bu alandaki sorumluluklarının nasıl çizildiğidir.

Temel gelir mevcut sosyal yardım planlarını tümüyle ikame edebilecek düzeyde olmasa bile önemli bir toplumsal değer ortaya çıkarma potansiyeline sahiptir. Burada önemli olan temel gelir ile ülkede mevcut diğer kurumlar, politikalar, rejimler ve sistemler arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Dezavantajlı konumda olanların durumu iyileştirilirken toplumsal eşitliğin de sağlanmasına yönelik olarak temel gelir uygulaması tercih edilebilir. Geçici süre uygulanan temel gelir projeleri ile uzun dönemli bu yapısal etkilerin ve sonuçların anlaşılması pek mümkün olmayacaktır (Birnbaum, 2016).

Evrensel temel gelir deneylerinin işgücü piyasasına katılım, çalışma isteği, ücretler, toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi ve bireylerin sosyo-ekonomik durumlarında ortaya çıkardığı değişimler üzerinden değerlendirilmesi önemlidir. Belirli süreleri kapsayan bu projelerle uzun vadeyi içeren eğitim, sağlık, beşerî sermaye gelişimi gibi alanlardaki değişimin anlaşılabilmesi mümkün olmayacaktır. Bu noktada ülkelere özgü koşullar (mevcut sosyal politika ve sosyal koruma sistemlerinin kapsayıcılığı) daha da belirleyici olacaktır.

Çalışma içerisinde yer verilen ülke ve eyalet örneklerine bakıldığında her birinin farklı bir temel gelir niteliğini daha ağırlıklı olarak taşıdığı ve yansıttığı görülmektedir. Alaska'daki temel gelir uygulaması doğal kaynak temelli bir ulusal varlık fonuna dayalıdır. Gelir dağılımının iyileşmesi, finansal kaynakların artması gibi olumlu ekonomik etkiler yaratmış, istihdamda beklenildiği gibi bir azalmaya sebep olmadığı görülmüştür. İran'da hak-temelli bir bakış açısı ile hayata geçirilmemiş, daha çok ülkedeki sübvansiyon sisteminden kaynaklanan eşitsizlikleri düzeltmek amaçlanmıştır. İşgücü arzı üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi ile karşılaşılmamış, temel gelirin finanse edilebilmesi için yeni kaynağa ihtiyaç duyulmamıştır. İran ve Alaska temel gelir örneklerine bakıldığında her ikisinin de doğal kaynak temelli olduğu görülmektedir.

Sosyal güvenlik sisteminin reform edilmek istendiği Finlandiya'da, koşulsuz ve kısmî temel gelir niteliği ile 2017-2019 yılları arasında, tesadüfi olarak seçilen 2000 hanehalkında, 25-58 yaş arasındaki işsizlere, ülkede mevcut bulunan sosyal destek planlarını ikame ederek uygulanmıştır. Uygulama, maliyetli olması ve farklı ihtiyaçlara sahip bireylere ulaşma noktasında ülkede uygulanan mevcut sosyal destek programları kadar kapsayıcı olamayacağı nedenleriyle eleştirilmektedir.

Kanada da 1970'lerle kendine negatif gelir vergisi olarak uygulama alanı bulan temel gelir hem yoksullukla mücadelenin hem de sosyal güvenlik sistemini dönüştürmenin bir aracı olarak görülmüştür. Uygulama sırasında çalışmaktan caydırıcı etki ortaya çıkmamış ve emek arzında herhangi bir azalma ile karşılaşılmamıştır. 2017 yılında başlayan Ontario temel gelir projesinin 2020 yılına kadar devam etmesi planlanmış olsa da 2018 Temmuz ayında pilot uygulama sona erdirilmiştir. Temel gelir uygulamasının en önemli sonucu, bireylerin düşük ücretli işlerden daha iyi çalışma koşullarının olduğu işlere doğru geçmesidir. Ayrıca yapılan anketlerde temel gelirin bireylerin kaygı ve stres düzeyini düşürdüğü, finansal anlamda daha iyi bir duruma gelmelerini desteklediği ön plana çıkmaktadır.

Evrensel temel gelire yönelik hayata geçirilen projelere bakıldığında genel bir yargıya ulaşabilecek şekilde çok sayıda ülkede ve bölgede uygulanmadığı gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Kapsamı sınırlı kalan bu örnekler üzerinden evrensel temel gelirin bütünüyle reddedilmesi ya da kabul edilmesi doğru olmayacaktır. Tüm bu faktörlerin yanı sıra ülkelerin başlangıç koşullarının farklılığı ve benimsedikleri sosyal koruma sistemleri (varlığı, kapsamı ve düzeyi), evrensel temel gelire ilişkin kabulleri ve başarıyı etkileyecektir. Mevcut uygulamalar incelendiğinde, evrensel temel gelirin uzun vadede beşerî sermayeye olan etkisi özellikle eğitim, sağlık vb. alanlara yapacağı katkının ölçülebileceği kadar sürenin geçmediği de belirtilmelidir. Özellikle toplumların iktisadi kalkınma süreçlerine olabilecek etkisi henüz tam olarak yeterli düzeyde çıktı ile analiz edilememiştir.

Kaynakça

- Adaman, F., İnsel, A. ve Levent, H. (2021). Evrensel Temel Gelir. Cogito, YKY, Sayı 102: 208-231.
- Alaska Department of Revenue Dividend Division. Permanent Fund Summary of Dividend Applications and Payments. <https://pfd.alaska.gov/Division-Info/Summary-of-Applications-and-Payments>, (Erişim tarihi: 10.08.2021)

- Alaskan Residents' Preference for Dividend Payment or Higher Taxes. <https://www.theatlas.com/charts/HyUUceQEZ>, Harstad Strategic Research, (Erişim tarihi: 21.12.2018)
- Alston, P. (2017). Universal Basic Income as a Social Rights-Based Antidote to Growing Economic Insecurity. NYU School of Law& Public Law Research Paper No. 17-51.
- Andersson, J.O. (2000). "The History of an Idea: Why did Basic Income Thrill the Finns, but not the Swedes?". (ed) Groot,L. ve Van der Veen, R.J. Basic Income on the Agenda: Policy Objectives and Political Chances içinde, (224-237). Amsterdam:Amsterdam University Press, <https://doi.org/10.1515/9789048505029-015>
- Ash, T.G. ve Zimmermann, A. (2020). In Crisis, Europeans Support Radical Positions Climate Change and Social Welfare issues most salient Eupinions, 6 Mayıs 2020, <https://eupinions.eu/de/text/in-crisis-europeans-support-radical-positions>, (Erişim tarihi 10.06.2021)
- Ayala Consulting (2003). Workshop on Conditional Cash Transfer Programmes (CCTs): Operational Experiences. Ayala Consulting, Quito.
- Bay, A.H. ve Pedersen, A.W. (2006). The Limits of Social Solidarity: Basic Income, Immigration and the Legitimacy of the Universal Welfare State. *Acta Sociologica*, 49 (4): 419-436.
- Beken, H.G. (2020). "Understanding The Bolsa Familia Program as a Social Protection System in Brazil". (Ed) Dobрева, J., Alaverdov, E. ve Yıldırım-Şahin, E. Geopolitics Discrimination, Gender&Immigration içinde (53-76). IJOPEC Publication. No: 2020/15, London:UK.
- Bennett, F. (2017). Universal Basic Income far from Reality of UK's Existing Social Security System. ESPN Flash Report 2017/19.
- Berman, M. ve Reamey, R. (2016). Permanent Fund Dividends and Poverty in Alaska. ISER Publications, https://iseralaska.org/static/legacy_publication_links/2016_12-PFDandPoverty.pdf, (Erişim tarihi:11.09.2019).
- BICN Report (2019). Signposts to Success: Report of a BICN Survey of Ontario Basic Income Recipients.
- Bidadanure, J.U. (2019). The Political Theory of Universal Basic Income. *Annual Review of Political Science*, 22:481-501.
- Birnbaum, S. (2016). Basic Income. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Retrieved 30 December 2020, from <https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-116>.
- Blomquist, J. ve Mackintosh, F. (2003). Assisting the Poor with Cash:Design and Implementation of Social Transfer Programs. Social Safety Nets Primer Notes; No. 5. World Bank, Washington, DC. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11823>.

- Boessenkool, K. (2020a). In Normal Times, Universal Basic Income is a Bad Idea. But it's the Wisest Solution for COVID-19 Economic Strain. The Globe and Mail. 19 Mart 2020, https://www.theglobeandmail.com/opinion/article-in-normal-times-universal-basic-income-is-a-bad-idea-but-its-the/?utm_source=Shared+Article+Sent+to+User&utm_medium=E-mail:+Newsletters+/-E-Blasts+/-etc.&utm_campaign=Shared+Web+Article+Links, (erişim tarihi 21.09.2020).
- Boessenkool, K. (2020b). Policy Challenges During a Pandemic. 7 Nisan 2020, Max Bell School of Public Policy. <https://www.mcgill.ca/maxbellschool/article/articles-policy-challenges-during-pandemic/briefing-crisis-basic-income>, (Erişim tarihi: 22.09.2020)
- Bolognino, J. (2020). Universal Basic Income as a Response to Technological Innovation in the Economy, https://www.researchgate.net/publication/343366623_UBI_as_a_Response_to_Technological_Changes_in_our_Economy, (Erişim tarihi: 10.10.2020).
- Boso, À., Larrinaga, I. ve Vancea, M. (2006). Basic Income For Immigrants Too. In XVI World Congress of Sociology.
- Citizens' Income Trust (2012). Opinion: Iran's Citizen's Income Scheme and its Lessons. 21 Mayıs 2012, BIEN Opinion, <https://basicincome.org/news/2012/05/opinion-irans-citizens-income-scheme-and-its-lessons/>, (Erişim tarihi 08.07.2020).
- Coelho, A. (2020). Brazil: the National Senate approves Emergency Basic Income. 7 Nisan 2020, BIEN, <https://basicincome.org/topic/brazil/>, (Erişim tarihi: 12.07.2021)
- Crisp, R. ve Fletcher, D.R. (2008). A Comparative Review of Workfare Programmes in the United States, Canada and Australia. CRESR Department for Work and Pensions Research Report No 533.
- De Wispelaere, J. ve Morales, L. (2016). Is There (or should there be) a Right to Basic Income?. *Philosophy & Social Criticism*, 42(9):920-936.
- De Wispelaere, J., Halmetoja, A. ve Pulkka, V.V. (2018). The Rise (and Fall) of the Basic Income Experiment in Finland. *CESifo Forum*, 19(3):15-19.
- De Wispelaere, J., Halmetoja, A. ve Pulkka, V.V. (2019). The Finnish Basic Income Experiment: A Primer. M. Torry (ed.), *The Palgrave International Handbook of Basic Income: Exploring the Basic Income Guarantee* içinde (389-406), https://doi.org/10.1007/978-3-030-23614-4_20.
- De Wispelaere, J. ve Morales, L. (2021). Emergency Basic Income during the Pandemic. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 30(2): 248-254.
- Dermont, C. ve Weisstanner, D. (2020). Automation and the Future of the Welfare State: Basic Income as a Response to Technological Change?. *Political Research Exchange*, 2(1), <https://doi.org/10.1080/2474736X.2020.1757387>.
- Erdoğan, M.M. ve Akar, S. (2020). Dördüncü Sanayi Devrimi Çerçevesinde Koşulsuz Temel Gelir: Türkiye İçin Bir Değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(3): 903-924.

- Ferdosi, M., McDowell, T., Lewchuk, W. ve Ross, S. (2020). Southern Ontario's Basic Income Experience. <https://labourstudies.mcmaster.ca/documents/southern-ontarios-basic-income-experience.pdf>, (Erişim tarihi :12.05.2021)
- Flassbeck, H. (2017). Universal Basic Income Financing and Income Distribution-The Questions Left Unanswered by Proponents. *Intereconomics*, 52(2): 80-83.
- Frankel, S. ve Mulvale, J. (2014). "Support and Inclusion for All Manitobans: Steps Toward a Basic Income Scheme." *Manitoba Law Journal*, 37 (2): 425-464.
- Freeland, N. (2020). Basic income: a BIG Disappointment. *Development Pathways Blog*, 8 Kasım 2020, <https://www.developmentpathways.co.uk/blog/basic-income-a-big-disappointment/>, (erişim tarihi 11.03.2021).
- Geier, C. (2018). Universal Basic Income in Iran, 11 Kasım 2018, <https://borgenproject.org/universal-basic-income-in-iran/>, (Erişim tarihi: 21.10.2019).
- Gentilini, U., Grosh, M., Rigolini, J. ve Yemtsov, R. (2020). Overview: Exploring Universal Basic Income. (ed) Gentilini, U., Grosh, M., Rigolini, J. and Yemtsov, R. *Exploring Universal Basic Income: A Guide to Navigating Concepts, Evidence, and Practices içinde (1-16)*, Washington: DC, World Bank Group.
- Gentilini, U., Grosh, M. ve Yemtsov, R. (2020). The Idea of Universal Basic Income. (ed) Gentilini, U., Grosh, M., Rigolini, J. and Yemtsov, R. *Exploring Universal Basic Income: A Guide to Navigating Concepts, Evidence, and Practices içinde (17-72)*, Washington:DC, World Bank Group.
- Ghatak, M. ve Maniquet, F. (2019). Universal Basic Income: Some Theoretical Aspects. *Annual Review of Economics*, 11(1): 895-928. doi:10.1146/annurev-economics-080218-030220
- Gilbert, R., Murphy, N. A., Stepka, A., Barrett, M., ve Worku, D. (2018). Would a Basic Income Guarantee Reduce the Motivation to Work? An Analysis of Labor Responses in 16 Trial Programs. *Basic Income Studies*, 13(2). 20180011, doi:10.1515/bis-2018-0011
- Give Directly. Basic Income, <https://www.givedirectly.org/basic-income/>, (Erişim tarihi: 11.05.2021)
- Global Basic Income Foundation. What is a Global Basic Income?, <http://www.globalincome.org/English/Global-Basic-Income.html>, (Erişim 10.07.2021)
- Global Basic Income Foundation (2012). Growing Support for BI Worldwide. <http://www.globalincome.org/English/BI-worldwide.html>, (Erişim tarihi 11.06.2021)
- Goldsmith, S. (2002). The Alaska Permanent Fund Dividend: An Experiment in Wealth Distribution. BIEN 9th International Congress, Geneva.
- Goldsmith, S. (2011). The Alaska Permanent Fund Dividend: A Case Study in the Direct Distribution of Resource Rent. Institute of Social and Economic Research (ISER), January 2011. https://iseralaska.org/static/legacy_publication_links/2011_01-PFRevenueWatchPaper.pdf, (Erişim tarihi:11.03.2020).

- Gordon, J.(2021). UBI and Immigrants: Lessons From the Pandemic, <https://lpeproject.org/blog/ubi-and-immigrants-lessons-from-the-pandemic/>, (Erişim tarihi 28.07.2021)
- Grimalda, G., Filgueira, F., Fleurbaey, M. ve Lo Vuolo, R. (2020). Building Global Citizenship Through Global Basic Income and Progressive Global Taxation. G20 Insights Policy Brief, https://www.g20-insights.org/policy_briefs/building-global-citizenship-through-global-basic-income-and-progressive-global-taxation/,(Erişim tarihi:11.07.2021).
- GTI Forum/ Great Transition Initiative (2020). Universal Basic Income: Has the Time Come?. November 2020, <https://greattransition.org/gti-forum/universal-basic-income>, (Erişim tarihi:10.06.2021)
- Hamilton, L. ve Mulvale, J. P. (2019). "Human Again": The (Unrealized) Promise of Basic Income in Ontario. *Journal of Poverty*, 23(7): 576-599. doi:10.1080/10875549.2019.1616242.
- Hanna, R. ve Olken, B.A. (2018). Universal Basic Incomes versus Targeted Transfers: Anti-Poverty Programs in Developing Countries. *Journal of Economic Perspectives*, 32(4): 201-226.
- Healy, J., Nicholson, D. ve Pekarek, A. (2017). Should we take the gig economy seriously? *Labour & Industry: A Journal of the Social and Economic Relations of Work*, 27(3): 232-248. doi:10.1080/10301763.2017.1377048
- Hiilamo, H. (2019). Heikki Hiilamo: "Disappointing Results From The Finnish Basic Income Experiment, 08.02.2019, <https://www.helsinki.fi/en/news/nordic-welfare-news/heikki-hiilamo-disappointing-results-from-the-finnish-basic-income-experiment>, (Erişim tarihi: 21.12.2020).
- Hoynes, H. ve Rothstein, J. (2019). Universal Basic Income in the United States and Advanced Countries. *Annual Review of Economics*, 11(1): 929-958. doi:10.1146/annurev-economics-080218-030237
- Hum, D. ve Simpson, W. (1993). Economic Response to a Guaranteed Annual Income: Experience from Canada and the United States, *Journal of Labor Economics*, 11(1):263-296.
- Hung, K.H. (2017). Finland's Basic Income Experiment & Technological Unemployment. <https://technologyatwork.itcilo.org/finlands-basic-income-experiment-technological-unemployment/>, (Erişim tarihi: 01.02.2020)
- Isenberg, T.J. (2017). What a New Survey from Alaska Can Teach Us about Public Support for Basic Income, (Haziran 28, 2017), <https://medium.com/economicsecproj/what-a-new-survey-from-alaska-can-teach-us-about-public-support-for-basic-income-ccd0c3c16b42>, (Erişim tarihi: 12.08.2019).
- Jones, D. ve Marinescu, I. (2018). The Labor Market Impacts of Universal And Permanent Cash Transfers: Evidence From The Alaska Permanent Fund, NBER Working Paper Series No: 24312, <https://www.nber.org/papers/w24312.pdf>, (Erişim tarihi: 3.10.2020).

- Kangas, O. ve Kalliomaa-Puha, L. (2016). Basic Income Experiment in Finland, European Social Policy Network, ESPN Flash Report 2016/3.
- Kangas, O., Simanainen, M. ve Honkanen, P. (2017). Basic Income in the Finnish Context. *Intereconomics*, 52(2), 87-91. doi:10.1007/s10272-017-0652-0
- Kangas, O., Jauhiainen, S., Simanainen, M. ve Ylikännö, M. (2019). The Basic Income Experiment 2017-2018 in Finland: Preliminary Results, Ministry of Social Affairs and Health, Helsinki 2019.
- KELA (2016). From Idea to Experiment: Report on Universal Basic Income Experiment in Finland, KELA Working Paper 106/2016. Helsinki, Kela.
- Kidd, S. (2017). Citizenship or Charity: The Two Paradigms of Social Protection. Pathways' Perspectives on Social Policy in International Development. Issue No:25, <https://www.developmentpathways.co.uk/wp-content/uploads/2017/11/Citizenship-or-Charity-PP25-1-1.pdf>, (Erişim tarihi: 12.06.2021).
- Kirmanoglu, H. (2021). Temel gelir tartışmaları, *Bianet*, 16 Temmuz 2021, <https://m.bianet.org/bianet/ekonomi/247254-temel-gelir-tartismalari>, (Erişim tarihi: 20.07.2021).
- Knapp, G., Goldsmith, S., Kruse, J. ve Erickson, G. (1984). The Alaska Permanent Fund Dividend Program: Economic Effects And Public Attitudes. Institute of Social and Economic Research University of Alaska, September 1984.
- Krozer, A. (2010). A Regional Basic Income: Towards The Eradication of Extreme Poverty In Central America. CEPAL:2010-090, <https://www.cepal.org/sites/default/files/publication/files/25938/lcmexl998.pdf>, (Erişim tarihi: 10.07.2021)
- Ladd, P. (2017). Universal Basic Income - Necessary but not Sufficient? Social Protection and Human Rights, <https://socialprotection-humanrights.org/expertcom/universal-basic-income-necessary-not-sufficient/>, (Erişim tarihi: 11.06.2021)
- Lavinas, L. (2020). Brazil: COVID-19, UBI, and Ultraliberalism. *BIEN*, 18 July 2020, <https://basicincome.org/topic/brazil/>, (Erişim tarihi: 13.07.2021)
- LAW NO. 10,835 of JANUARY 8, 2004, <https://legislacao.presidencia.gov.br/atos/?tipo=LEI&numero=10835&ano=2004&ato=96fUTWq1UeRpWT825>, (Erişim tarihi 11.06.2021)
- Lee, T. (2020). There's Nothing Basic About Basic Income. Child Poverty Action Group, <https://cpag.org.uk/sites/default/files/files/policypost/There%E2%80%99s%20Nothing%20basic%20about%20basic%20income.pdf>, (Erişim tarihi: 12.08.2021)
- Lehto, O. (2018). Basic Income Around the World The Unexpected Benefits of Unconditional Cash Transfers. Adam Smith Research Trust: England.
- Lordoğlu, K. (2020). Daha Az Çalışarak Daha İyi Yaşamak, Bir Hayal mi? *Çalışma ve Toplum*, 65(2):885-898.

- Löffler, V. (2021). Questioning the Feasibility and Justice of Basic Income Accounting for Migration. *Politics, Philosophy & Economics*, 20(3):273-314 <https://doi.org/10.1177/1470594X211032394>
- Macfarland, K. (2018). Ontario/Canada: New Government Declares Early End of Guaranteed Income Experiment, (2 Ağustos 2018), <https://basicincome.org/news/2018/08/ontario-canada-new-government-declares-early-end-of-guaranteed-income-experiment/>, (Erişim tarihi: 11.05.2021).
- May, A. (2017). Basic Income: a Human Rights Approach. *OpenDemocracy*, 7 Kasım 2017, <https://neweconomics.opendemocracy.net/basic-income-human-rights-approach/>, (Erişim tarihi 11.06.2021).
- Mencinger, J. E. (2015). The Revenue Side of a Universal Basic Income in the EU and Euro Area, *Danube: Law, Economics and Social Issues Review*, De Gruyter, 6(3):159-174, <http://dx.doi.org/10.1515/danb-2015-0010>
- Mendelson, M. (2019). Lessons from Ontario's Basic Income Pilot. *Maytree Report*.
- Meyer, H. (2017). No Need For Basic Income: Five Policies To Deal With The Threat Of Technological Unemployment. *Social Europe*, 27 Mart 2017, <https://www.socialeurope.eu/no-need-basic-income-five-policies-deal-threat-technological-unemployment>, (Erişim 10.09.2020).
- Michel, H. (2008). Global Basic Income and its Contribution to Human Development and Fair Terms of Global Economic Co-Operation: A Political-Economic Outlook. Paper for the Congress of the Basic Income Earth Network June 20-21, 2008. <https://www.socialjustice.ie/sites/default/files/attach/policy-issue/article/3321/1biiheinermichelbipoverty.pdf>, (Erişim tarihi 10.07.2021).
- Milligan, K. (2015). Everyone Talks About Basic Income: Here's Why They Don't Implement It. 12 Aralık 2015, <https://www.theglobeandmail.com/report-on-business/rob-commentary/everyone-talks-about-basic-income-heres-why-they-dont-implement-it/article27723204/>, (Erişim tarihi: 10.03.2021).
- Minder, R. (2016). Guaranteed Income for All? Switzerland's Voters Say No Thanks. (5 Haziran 2016), <https://www.nytimes.com/2016/06/06/world/europe/switzerland-swiss-vote-basic-income.html>, (Erişim tarihi: 23.07.2020).
- Olten, M. (2016). Sighing for Paradise to Come, 4 Haziran 2016, <https://www.economist.com/briefing/2016/06/04/sighing-for-paradise-to-come>, (Erişim tarihi 10.02.2018).
- Pareliussen, J., Hwang, H. ve Viitamäki, H. (2018). Basic Income or a Single Tapering Rule? Incentives, Inclusiveness and Affordability Compared for the Case of Finland", *OECD Economics Department Working Papers*, No. 1464, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d8c0fbc4-en>.
- Payton, M. (2016). Switzerland Rejects Proposals for Unconditional Basic Income by Overwhelming Majority. (5 Haziran 2016), <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/switzerland-rejects-proposals-for-unconditional-basic-income-by-overwhelming-majority-a7066176.html>, (Erişim tarihi:21.08.2020).

- Peck, J. (2003). The Rise of the Workfare State. <http://www.beigewum.at/wordpress/wp-content/uploads/2003-3kw-artikel06.pdf>, (Erişim tarihi: 21.05.2021).
- Perez, J.L.R. (2012). Basic Income in the Discussion About Human Rights: Right or Guarantee? <https://basicincome.org/bien/pdf/munich2012/ReyPerez.pdf>, (Erişim tarihi: 12.07.2021)
- Perkio, J. (2013). Basic Income Proposals in Finland, Germany and Spain. Transform!Europe Discussion Paper No:2. <https://www.transform-network.net/>, (Erişim tarihi: 21.07.2011).
- PERMANENT FUND DIVIDEND DIVISION, (PFD). Eligibility Requirements, <https://pfd.alaska.gov/Eligibility/Requirements>, (Erişim tarihi:12.11.2020).
- PERMANENT FUND DIVIDEND DIVISION, (PFD). About Us, <https://pfd.alaska.gov/Division-Info/About-Us>, (Erişim tarihi:12.11.2020).
- Raventos, D. (2007). Basic Income: The Material Conditions of Freedom. Pluto Press:London.
- Roosma, F. ve van Oorschot, W. (2020). Public Opinion on Basic Income: Mapping European Support for a Radical Alternative for Welfare Provision. *Journal of European Social Policy*, 30(2):190-205. <https://doi.org/10.1177/0958928719882827>
- Salehi-Isfahani, D. (2017). From Energy Subsidies to Universal Basic Income: Lessons from Iran. The ERP Policy Portal Forum, 21 Kasım 2017, <https://theforum.erf.org.eg/2017/11/19/energy-subsidies-universal-basic-income-lessons-iran/>, (Erişim tarihi:11.10.2020).
- Salehi-Isfahani, D. ve Mostafavi-Dehzoeei, M.H. (2017). Cash Transfers And Labor Supply: Evidence From a Large-Scale Program in Iran. *Economic Research Forum, Working Paper Series*, No:1090, <https://erf.org.eg/wp-content/uploads/2017/05/1090.pdf>, (Erişim tarihi :11.08.2020).
- Sano, H.O. (2020). How Can a Human Rights-Based Approach Contribute to Poverty Reduction? The Relevance of Human Rights to Sustainable Development Goal One. (ed) Kaltenborn M., Krajewski M. ve Kuhn H. *Sustainable Development Goals and Human Rights: Interdisciplinary Studies in Human Rights 5* içinde (11-28), Springer, Cham:Switzerland, https://doi.org/10.1007/978-3-030-30469-0_2
- Santens, S. (2017) Unconditional Basic Income as a Solution to Technological Unemployment. LaGrandeur K., Hughes J. (eds) *Surviving the Machine Age* içinde (107-116). Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-51165-8_7
- Santens, S. (2019). What is There to Learn From Finland's Basic Income Experiment? Did It Succeed or Fail? Evaluating the Preliminary Results of a Partial UBI and Slightly Less Bureaucracy. (14 Şubat 2019), <https://medium.com/basic-income/what-is-there-to-learn-from-finlands-basic-income-experiment-did-it-succeed-or-fail-54b8e5051f60>, (Erişim tarihi:13.10.2020)

- Schneider, H. (2017). Universal Basic Income-Empty Dreams of Paradise. *Intereconomics*, 52(2): 83-87. doi:10.1007/s10272-017-0651-1
- Seçkiner-Bingöl, E. (2020). Kovid-19 Pandemisi Sonrası Evrensel Temel Gelir Tartışması: Zamanı Geldi mi?, TESEV Değerlendirme Notları 2020/5. <https://www.tesev.org.tr/tr/research/evrensel-temel-gelir-kovid-19> (Erişim tarihi:12.07.2021)
- Sepúlveda, M. ve Nyst, C. (2012). *The Human Rights Approach to Social Protection*. Ministry for Foreign Affairs of Finland, ISBN 978-952-281-016-8.
- Simpson, W., Mason, G., ve Godwin, R. (2017). The Manitoba Basic Annual Income Experiment: Lessons Learned 40 Years Later. *Canadian Public Policy*. 43(1): 85-104.
- SkyNews (2018). Finland to Scrap Universal Basic Income Scheme After Two-Year Trial, 24 Nisan 2018, <https://news.sky.com/story/finland-to-scrap-universal-basic-income-scheme-after-two-year-trial-11344735>, (Erişim tarihi: 14.09.2020).
- Solorzano, G.A. (2018a). Four Concerns on the Basic Income (From a Human Rights Perspective). *Maastricht University Blog*, 6 Temmuz 2018, <https://www.maastrichtuniversity.nl/blog/2018/07/four-concerns-basic-income-human-rights-perspective>, (Erişim tarihi: 10.06.2021)
- Solorzano, G.A. (2018b). The Basic Income and Human Rights. 5 Temmuz 2018, <https://www.maastrichtuniversity.nl/blog/2018/06/basic-income-and-human-rights>, (Erişim tarihi:11.06.2021)
- Stadelmann-Steffen, I. ve Dermont, C. (2020). Citizens' Opinions About Basic Income Proposals Compared-A Conjoint Analysis of Finland and Switzerland. *Journal of Social Policy*. 49(2), 383-403. doi:10.1017/S0047279419000412
- Standing, G. (2007). How Cash Transfers Boost Work and Economic Security. DESA Working Paper No. 58, ST/ESA/2007/DWP/58.
- Standing, G. (2008). How Cash Transfers Promote the Case for Basic Income. *Basic Income Studies*, 3(1). doi: <https://doi.org/10.2202/1932-0183.1106>.
- Standing, G. (2018). Basic Income: A Progressive Road out of Austerity. *OpenDemocracy*, 18 Eylül 2018, <https://neweconomics.opendemocracy.net/basic-income-progressive-road-austerity/>, (Erişim tarihi 10.07.2021).
- Stapleton, J. (2017). *A Basic Income for Canadians: What Would Change?*, MetCalf Foundation.
- Straubhaar, T. (2017). On the Economics of a Universal Basic Income. *Intereconomics*, 52(2): 74-80. doi:10.1007/s10272-017-0649-8
- Suplicy, E. M. (2007). Basic Income and Employment in Brazil. *Basic Income Studies*, 2(1):1-6. doi:10.2202/1932-0183.1067.
- Tabatabai, H. (2010). The "Basic Income" Road to Reforming Iran's Subsidy System, 1 Ağustos 2010, Paper prepared for presentation at the 13th International Congress of (BIEN), Universidade de São Paulo, Brazil, June 30 -July 2, 2010.

- Tewari, F. (2017). What Will UBI Mean for Illegal Immigration? ORF Observer Research Foundation Commentaries, <https://www.orfonline.org/research/ubi-mean-for-illegal-immigration/>, (erişim tarihi: 11.07.2021)
- UNESCAP (2018). Universal Basic Income. MPFD Policy Brief No:66, https://www.unescap.org/sites/default/d8files/knowledge-products/MPFD%20Policy%20Brief%2066_Universal%20basic%20income.pdf, (Erişim tarihi 22.06.2021)
- UNICEF (2020). Addressing the Economic Impacts of the COVID-19 Crisis in South Asia through Universal Lifecycle Transfers. Working Paper Special Series 2: Responding to COVID-19 crisis in South Asia.
- UNRISD (2016). The Human Rights-Based Approach to Social Protection. Issue Brief 02, [https://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/1E57FC1E56010C2CC125801B004B0D10/\\$file/IB2%20-%20Human%20rights%20based%20approach.pdf](https://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/1E57FC1E56010C2CC125801B004B0D10/$file/IB2%20-%20Human%20rights%20based%20approach.pdf), (Erişim 10.05.2021)
- Van Parijs, P. (1995). Real Freedom for All. Oxford: Oxford University Press.
- Van Parijs, P. (2010). BIEN 2010 Congress: A Brief Personal Account, BIEN News Flash 62: 2-4, www.basicincome.org/bien/pdf/Flash62.pdf, (Erişim tarihi: 3.10.2020).
- Vlandas, T. (2019). The Politics of the Basic Income Guarantee: Analysing Individual Support in Europe. Basic Income Studies, Volume 14(1), 20180021. DOI: <https://doi.org/10.1515/bis-2018-0021>.
- Vlandas, T. (2021). The political economy of individual-level support for the basic income in Europe. Journal of European Social Policy, 31(1): 62-77. <https://doi.org/10.1177/0958928720923596>
- Von Elm, E. (2017). Switzerland Voted Against a Universal Basic Income. BMJ 356, J191, doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.j191>.
- Ylikahri, V. (2019). Should We Have More Basic Income Pilots? GEF. European Green Perspectives on Basic Income içinde (17-21), Green European Foundation, Brussels:Belgium, <https://gef.eu/wp-content/uploads/2019/02/GEF-Basic-Income-web.pdf>, (Erişim tarihi 11.07.2021)
- Warren, T. (2021). Work-life Balance and Gig Work: 'Where Are We Now' and 'Where to Next' With the Work-Life Balance Agenda? Journal of Industrial Relations. <https://doi.org/10.1177/00221856211007161>
- WeMove ve YouGov(2021). Results of the YouGov poll about UBI. <https://www.wemove.eu/it/results-yougov-poll-about-ubi>, (Erişim tarihi 25.07.2021)
- Widerquist, K. ve Howard, M.W. (2012). Alaska's Permanent Fund Dividend: Examining its Suitability as a Model, file:///C:/Users/hp/Downloads/Alaska'sPFD-ExaminingItsAsAModel--ForPosting--2012_stamped.pdf, (Erişim tarihi:10.07.2020).
- Widerquist, K. (2018). Current UBI Experiments: An update for July 2018. <https://basicincome.org/news/2018/07/current-ubi-experiments-an-update-for-july-2018/>, (Erişim tarihi:02.03.2021).

- Wignaraja, K. ve Horvath, B. (2020). Universal Basic Income is the Answer to the Inequalities Exposed by COVID-19. WeForum, 17 Nisan 2020, <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/covid-19-universal-basic-income-social-inequality/>, (Erişim tarihi 12.07.2021)
- Wiseman, M. (1986). Workfare and welfare policy. Focus, 9(3):1-8.
- Woodcock, J. ve Graham, M. (2020). The Gig Economy: A Critical Introduction. Polity Press, Cambridge:UK.
- Wood-Godfrey, R. (2010). Is Iran Sleepwalking Towards a Universal Income Grant?, IIED (International Institute for Environment and Development), 2 Aralık 2010, <https://www.iied.org/iran-sleepwalking-towards-universal-income-grant>, (Erişim tarihi: 10.02.2018).
- Zon, N. (2016). Would a Universal Basic Income Reduce Poverty? Maytree Policy Brief, Ağustos 2016.
<https://www.ontario.ca/page/ontario-basic-income-pilot>, Archived- Ontario Basic Income Pilot.